Приложение № 2

Предложение за изпълнение на поръчка с предмет „Оценка на ефективността, ефикасността и въздействието на мерките за насърчаване на социалната икономика, финансирани в рамките на ОП РЧР 2007 – 2013 и ОП РЧР 2014 – 2020"

от

Камелия Калоянова в качеството ми на Изпълнителен директор на „Файв Консулт"ЕАД с ЕИК/ БУЛСТАТ 202699191 – участник в открита процедура за възлагане на обществена поръчка с предмет **„Оценка на ефективността, ефикасността и въздействието на мерките за насърчаване на социалната икономика, финансирани в рамките на ОП РЧР 2007 – 2013 и ОП РЧР 2014 – 2020"**

Регл. (ЕС) 2016/679

УВАЖАЕМИ ГОСПОЖИ И ГОСПОДА,

С настоящото представям предложение за изпълнение на поръчката, в съответствие с техническата спецификация, одобрената методика за оценка на офертите и изискванията на възложителя, както следва:

I. Предложение за изпълнение на поръчката

1. Разбиране на участника (рамка на оценката) Раздел II от Приложение 1;
2. Подход (методология) за извършване на оценката Раздел III от Приложение 1;
3. Източници на информация Раздел IV от Приложение 1;
4. Очаквани резултати и заключения Раздел V от Приложение 1;
5. Организация, управление и координиране на изпълнението на оценката Раздел VI от Приложение 1

II. Подизпълнители

Описание на предвижданите дейности за подизпълнение, ако има такива, с ясно посочване на задачите (вида и обема на работа), които ще бъдат възложени на подизпълнителите - **Неприложимо**

III. Срок за изпълнение на обществената поръчка

1. Срокът за изпълнение на обществената поръчка е до 7 (седем) месеца, считано от датата на сключване на договора. Посоченият срок включва:

1.1. срок за изпълнението на дейностите, свързани с оценката – до 5 (пет) месеца, считано от датата на сключване на договора.

1.2. сроковете за докладване, които ще изпълним в съответствие с изискванията на възложителя по т. 8.3. „Изисквания и срокове за докладване" от Техническата спецификация от документацията за участие, като се задължаваме за оценката в рамките на договора да представим:

- Встъпителен доклад – в срок от 15 работни дни от датата на сключване на договора.
- Проект на окончателен доклад пред Главна дирекция „Европейски фондове, международни програми и проекти" в Министерство на труда и социалната политика, не по-късно от 5 (пет) месеца от датата на сключване на договора.
- Окончателен доклад в два екземпляра на български език с включено резюме на оценката на български и английски език – в срок до 5 (пет) работни дни след писмено одобрение на проекта на окончателен доклад от страна на възложителя.

1.3. При необходимост от корекции преди окончателното одобрение на всеки от докладите същите ще бъдат ревизирани и внесени за одобрение в сроковете, указани от възложителя в съответствие с условията на договора.

IV. Декларираме, че ще изпълним поръчката, съобразявайки се с условията посочени от възложителя в документацията за участие.

V. Гарантираме, че сме в състояние да изпълним качествено поръчката и в срок в пълно съответствие с гореописаното техническо предложение.

VI. Прилагаме документ за упълномощаването ми от законния(те) представител(и) на участника (в случаите, в които е приложимо).

ПРИЛОЖЕНИЯ:

1. Приложение №1: Предложение за изпълнение на поръчка с предмет: „Оценка на ефективността, ефикасността и въздействието на мерките за насърчаване на социалната икономика, финансирани в рамките на ОП РЧР 2007 – 2013 и ОП РЧР 2014 - 2020";
2. Сканирано копие на цялата оферта на електронен носител БЕЗ ЦЕНОВОТО ПРЕДЛОЖЕНИЕ

ДАТА: 19.12.2019 г.

ПОДПИС: _____

Регл. (ЕС) 2016/679

(Камелия Калоянова –
Изпълнителен директор на
„Файв Консулт" ЕАД)

ПРЕДЛОЖЕНИЕ ЗА ИЗПЪЛНЕНИЕ НА ПОРЪЧКА С ПРЕДМЕТ:„ Оценка на ефективността, ефикасността и въздействието на мерките за насърчаване на социалната икономика, финансирани в рамките на ОП РЧР 2007 – 2013 и ОП РЧР 2014 - 2020”

„Файв Консулт“ ЕАД

СЪДЪРЖАНИЕ

I. Представяне на участника 6

1. Въведение 6
2. Представяне на участника 6

II. Разбиране на участника за изпълнение на оценката 8

1. Цел на извършването на оценката 8
2. Очаквани резултати 9
3. Разбиране на участника за контекста на оценката 12

III. Подход (методология) за извършване на оценката 46

1. Концепция за социална икономика и социално предприемачество 46
2. Методология за извършване на оценката 64
3. Методи за събиране на данни 71
4. Методи, техники и инструменти за анализ на на събраната документална, количествена и качествена информация 86
5. Предимства и ограничения на предложената методология 96
6. Съответствие между избраните методи и формулирането на отговори по ключовите въпроси на изследването 105
7. Причинно-следствена връзка между методи, дейности и резултати 106
8. Критерии за извършване на оценката 107
9. Връзка между задачите на оценката и оценъчните въпроси и предложената методология 108

IV. Описание на необходимите данни 125

1. Източници на информация и данни, приложими към оценката 125
   1.1. Първични данни 125
   1.2. Вторични данни 127
2. Обобщение относно необходимите данни 130
3. Инструменти, предвидени за събиране на данни 135
4. Ограниченията на избрания подход за събиране на данни и информация 136

V. Очаквани резултати и заключения 144

1. Описание на директната връзка между оценителните въпроси, изследователските дейности по събиране/анализ и интерпретиране на информация и очакваните резултати 144
2. Описание на критериите/условията за екстраполация или генерализация на резултатите; механизми за гарантиране на вътрешна и външна валидност на резултатите и как те ще бъдат приложени 152
3. Съгласуване и валидиране на получените резултати 153
4. Връзка между оценителните въпроси, заключенията и целта на оценката 156
   1.3. Заключенията надграждат резултатите от изследователските дейности 162

1.4. Обективен, безпристрастен и базиран на доказателства механизъм; преодоляване на лични мнения и пристрастия на оценителите или на заинтересованите страни....162

VI. Организация, управление и координиране на изпълнението....163

1. Фази на изпълнение....163

2. Механизми за управление и организация на предвидените за изпълнение дейности....172

3. Описание на системата за комуникация....188

4. Описание на предпоставките за реализацията на отделните дейности и рисковете пред постигането на заложените резултати....192

5. Описание на човешките ресурси....196

6. Разпределение на задачите и отговорностите на членовете на екипа....197

7. Разпределение на човешките ресурси....200

8. ГРАФИК ЗА ИЗПЪЛНЕНИЕ НА ПОРЪЧКАТА....202

СПИСЪК НА ТАБЛИЦИТЕ

Таблица 1 Индикатори и постигнати резултати по област на интервенция 5.1 от ОП РЧР 2007 – 2013 30
Таблица 2 Брой договори по област на интервенция 5.1 от ОП РЧР 2007 – 2013 30
Таблица 3 Специфични цели на ОП РЧР 2007-2013 във връзка с ПО 5 31
Таблица 4 Специфични цели на операциите от област на интервенция 5.1 от ОП РЧР 2007 – 2013 31
Таблица 5 Основна цел и индикатори на операция BG05M9OP001-2.010 35
Таблица 6 Цели, целеви групи, дейности и резултати по операция BG051PO001-5.1.01 „Социално предприемачество. Популяризиране и подкрепа на социални предприятия /Пилотна фаза /“ 52
Таблица 7 Цели, целеви групи, дейности и резултати по операция BG051PO001-5.1.02 „Нови възможности” 54
Таблица 8 Цели, целеви групи, дейности и резултати по операция BG051PO001-5.1.03 „Шанс за всички” 56
Таблица 9 Цели, целеви групи, дейности и резултати по операция BG051PO001-5.1.04 „Помощ в дома” 57
Таблица 10 Цели, целеви групи, дейности и резултати по операция BG051PO001-5.1.05 „Съпричастност” 59
Таблица 11 Цели, целеви групи, дейности и резултати по операция BG05M9OP001- 2.010 „РАЗВИТИЕ НА СОЦИАЛНОТО ПРЕДПРИЕМАЧЕСТВО” 61
Таблица 12 Разпределение на единиците по страти 83
Таблица 13 Предимства и ограничения на предложената методология 96
Таблица 14 Показателите за оценка постигането на всеки отделен критерий 108
Таблица 15 Връзка между задачите на оценката и предложената методология 110
Таблица 16 Логика и последователност цялостния модел на оценка и на предложените методи 124
Таблица 17 Качественни данни 125
Таблица 18 Количествени данни 126
Таблица 19 Индикативна схема за събиране на качествена информация 126
Таблица 20 Необходими статистически данни 127
Таблица 21 Обобщение на необходимитеданни и информация 134
Таблица 22 Индтрументи за събиране на информация 135
Таблица 23 Рискове за събиране на данни иинформация 140
Таблица 24 Връзка между оценителните въпроси, изследователските дейности и резултати 144
Таблица 25 Връзка между оценителните въпроси, заключенията и целта на оценката 156
Таблица 26 Фази на оценката 163
Таблица 27 Елементи на текущия контрол 176

Таблица 28 Идентифицирани рискове и допускания *193*
Таблица 29 Списък с предлагани експерти *197*
Таблица 30 Разпределение на задачите между експертите *198*

СПИСЪК НА ФИГУРИТЕ

Фиг. 1 Силни страни на участника в обществената поръчка *8*
Фиг. 2 Заинтересовани страни *63*
Фиг. 3 Връзки между заинтересованите страни *64*
Фиг. 4 Оценка, базирана на теорията *66*
Фиг. 5 Логика на интервенцията 2014-2020 ..... *87*
Фиг. 6 Стъпки анализ на приноса *92*
Фиг. 7 Фази на анализа *105*
Фиг. 8 Логика на процеса по оценка *107*
Фиг. 9 Критерии за оценка *107*
Фиг. 10 Компоненти на вътрешния контрол *173*
Фиг. 11 Жизнен цикъл на управлението на документираната информация *179*
Фиг. 12 Управление на риска *193*

I. Представяне на участника

1. Въведение

Настоящата оферта изразява виждането и разбирането на „Файв Консулт“ ЕАД за изпълнението на обществена поръчка с предмет «**Оценка на ефективността, ефикасността и въздействието на мерките за насърчаване на социалната икономика, финансирани в рамките на ОП РЧР 2007 – 2013 и ОП РЧР 2014 - 2020”**. Всички дейности по настоящата обществена поръчка ще бъдат извършени в пълно съответствие с изискванията на Възложителя. „Файв Консулт“ ЕАД вярва, че притежава необходимите ресурси и е в състояние да осигури всички необходими условия за успешното реализиране на обществената поръчка, защото:

- предложената организация за изпълнението на дейностите е изградена така, че да бъдат съобразени специфичните нужди на Възложителя с цел да се създадат необходимите предпоставки за осигуряване на оптимални резултати съгласно заложеното в техническата спецификация;
- се води от разбирането, че поддържането на текуща комуникация и координация с Възложителя ще гарантира навременна реакция от страна на Консултанта при промяна на обстоятелства, оказващи влияние върху изпълнението на дейностите;
- предложените експерти притежават значителен професионален опит, квалификация и умения за качествено и навременно изпълнение на всички дейности, предвидени в рамките на поръчката и отговарят в пълна степен на спецификата на предмета и обхвата на задачата;
- богатият опит в изпълнението на ангажименти с подобен обхват и съдържание, ни прави надежден партньор при реализирането на подобен тип договори.

2. Представяне на участника

„ФАЙВ КОНСУЛТ” ЕАД е българска консултантска компания, със седалище в град София, която работи от средата на 2013 г. Мисията на компанията е да подпомогне успешната реализация на произтичащите възможности и задължения от членството в ЕС чрез предоставяне на качествена експертиза по въпросите на идентификация на проектни идеи и изготвяне на проектни предложения за кандидатстване за структурна помощ, управление на проектния цикъл, мониторинг и оценка, изпълнение на проектни дейности, предоставяне на техническа помощ и управление на проекти, формулиране на политики и мерки и подкрепа за ефективното участие на засегнатите страни в процесите на вземане на решения.

Услуги за публичния сектор:

- Изготвяне на анализи и проучвания, оценки на програми и политики, стратегическо планиране, определяне на нуждите и консултации със заинтересованите страни.
- Функционални анализи, анализи на административния капацитет, на нуждите от обучение, на нормативна уредба и съгласуваност.
- Качествени и количествени анализи, сравнителни проучвания и анализи на добри практики, оценка на въздействието.
- Подготовка на формуляри за кандидатстване и други, необходими съпътстващи документи по различни програми.
- Консултантска помощ при подготовка на тръжните документи, за избор на подизпълнители и доставчици по проектите, спрямо приложимата нормативната уредба и изискванията на съответната програма.

Услуги за бизнеса и неправителствени организации:

- Проучвания за финансиране и възможни източници, оценка на капацитета и кандидатурата, анализ и оценка на нуждите, изготвяне на проекти (необходими документи, условия за допустимост, обосновки), управление и отчитане на проекти след финансиране.
- Консултиране в областта на управлението и човешките ресурси, анализ и моделиране на организационната структура и обезпечаване с човешки ресурси, комуникации, стратегии за организационно развитие, комуникационни стратегии, стратегическо планиране.
- Консултации, свързани с всички структурни инструменти в България – ОПРЧР, ОПИК, ОПРР, ОПОС, ФМ на ЕИП и Норвежкия финансов механизъм и др.
- Инструменти на ЕС като програма LIFE, Erasmus +, Horizon 2020 и др.

Обучения:

- Компанията предлага различни специализирани обучения в области като управление на проектния цикъл, определяне на нуждите и стратегическо планиране, държавни помощи, оценка и управление на риска.
- Социално предприемачество, корпоративно-социална отговорност, работа със заинтересованите страни, мотивационни обучения, обучения по различни ключови компетенции.
- Обучения, свързани с различни инструменти за подкрепа на ЕС: Програма Erasmus +, Horizon 2020, LIFE.

Специализирана експертиза:

- Специализирани изследвания и анализи в различни социални области – образование, социални дейности, пазар на труда, организационно развитие, здравеопазване и др.
- Консултации и оценка на качеството при подготовка на проектни предложения по хоризонталните програми на ЕС като Хоризонт 2020, Еразъм, LIFE.
- Изготвяне на документация, договори, споразумения, протоколи и др. Документи и процедури по Закона за обществените поръчки и при избор на изпълнители, включително за бенефициенти на безвъзмездна финансова помощ.
- Компетентна юридическа експертиза по всички правни аспекти на проектното структуриране и управление, процедури и съответствие по ЗУСЕСИФ, ПМС №160, ПМС №189 и регламентите на ЕС; Правни становища, консултации и документи, относно свързаните с успешната подготовка, изпълнението и отчитането на проекта административни и съдебни процедури.
- Изготвяне на правен анализ на допустимостта, изследване на свързаността и определяне на категорията на предприятието-кандидат, изследване на получените държавни и минимални помощи.
- Юридически анализ на нормативната рамка, проекти на административни актове, анализи на релевантността, като част от функционални анализи, на различни административни структури.
- Компанията разполага с широк екип от експерти, с които осъществява партньорство по повод на изпълнението на проектите, по които работи.
- Компанията притежава внедрена система за управление на качеството съгласно стандарт ISO 9001:2008 с обхват „Консултантски услуги за публичния и частния сектор, консултантски услуги в областта на управление на човешките ресурси, регионалното развитие, стратегическото планиране, оценка и изграждане на административен капацитет, управление и опазване на околната среда, разработване и управление на проекти, стопанско управление, организиране и провеждане на събития и обучения".

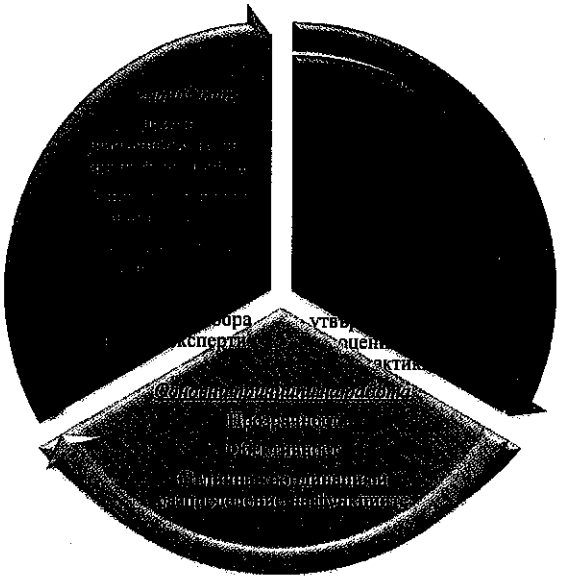
Силни страни на участника

Участникът разполага с нужния опит и капацитет за успешно изпълнение на заданието с предмет ***„Извършване на оценки на изпълнението на оперативна програма „Околна среда 2014-2020г.“***. Част от силните страни на нашата кандидатура са представени по-долу:

- Опит в сферата на изготвянето на анализи и оценки – дружеството е изпълнило множество проекти, в които се прилагат количествени и качествени методи за анализ. Успешното реализиране на тези проекти е предпоставка за доброто изпълнение и на настоящата поръчка и постигането на зададените в техническата спецификация цели. Ние съчетаваме използването на добри оценителни практики и утвърдени инструменти за оценка, с иновативни решения, като целта ни е да увеличим „полезността" на извършваната оценка (т.е. потенциала за използване на резултатите от оценката).
- Познаване на сферата на настоящата поръчка – дружеството има практически опит от работа с оперативните програми, съфинансирани със Структурните фондове на ЕС и приложението на съответната европейска и национална нормативна рамка.
- Контрол на качеството – дружеството има дългогодишна практика в стриктно контролиране на качеството по време на изпълнение на проектите.
- Силен експертен екип– дружеството разполага с добре подготвен, опитен и силно мотивиран експертен екип. Експертите, които сме подбрали за изпълнение на настоящата поръчка, имат значителен професионален опит в изпълнението на проекти за оценка и мониторинг на програми, съфинансирани от ЕСИФ, както и в други области, които могат да се окажат от значение при изпълнението на поръчката.
- Прозрачност – стандартна практика на дружеството е стриктното прилагане на принципа за прозрачност в процеса на изпълнение на проекти. Управлението и отчетността на настоящата поръчка ще бъдат изпълнени в съответствие с този принцип.
- Обективност – Нашите експерти се ръководят от принципа на обективност при изпълнение на поръчките. Този принцип е от изключително значение за доброто изпълнение и постигането на устойчиви резултати при оценката.

Силните страни на участника са илюстрирани на фигурата по-долу:

Фиг. 1 Силни страни на участника в обществената поръчка

II. Разбиране на участника за изпълнение на оценката

1. Цел на извършването на оценката

Настоящото предложение формулира методологията, организацията, начина на управление и координирането на дейностие по проучване и изготвяне на оценка, чиято цел е да се оцени

ефективността, ефикасността и въздействието на мерките за насърчаване на социалната икономика, финансирани в рамките на ОП РЧР 2007 – 2013 и ОП РЧР 2014 – 2020.

Продукт от тази оценка ще бъде формулирането на отговор на въпроса до каква степен подкрепата от Европейският социален *фонд* е оказала положително влияние върху жизнеспособността на подкрепените социални предприятия и върху повишаване на социалния статус на обхванатите в мерките лица. За тази цел ще проучи дали подкрепата на ОПРЧР е оказала положителен ефект върху продължителността на живот, финансовото състояние и икономическите показатели за дейността на социалните предприятия.

Планът на изпълнение на дейностите по оценка предвижда те да бъдат осъществени на три нива:

- **Макониво** – анализ на програмирането на операциите, включително логиката на интервенция от гледна точка на теория на промяната;
- **Мезониво –** изследване на развитието на подкрепените социални предприятия;
- **Микониво** – изследване на промените в статута на индивидуалните участници във финансираните проекти (целеви групи).

2. Очаквани резултати

В резултат на изпълнените дейности ще бъде изготвен доклад, който ще бъде структуриран съгласно т. 2 от Техническа спецификация, анализът ще бъде организиран в изискваните три нива и ще съдържа отговорите на всички ключови въпроси на оценката. Докладът ще включва минимум следната информация:

- Административна информация, включително:
  - Точен предмет на договора;
  - Дата на доклада;
  - Наименование на организацията, извършила оценката;
  - Екип, извършил оценката;
  - Наименование на възложителя;
  - Съдържание на доклада, вкл. списък на таблиците, графиките, приложенията и съкращенията;
- Резюме (не повече от 10 страници):
  - Предмет и обхват на оценката;
  - Цел на оценката и ползватели;
  - Методология;
  - Основни констатации, изводи и заключения;
  - Препоръки.
- Обект на оценката;
- Цел и обхват на оценката;
- Методология;
- Констатации;
- Заключения;
- Препоръки;
- Приложения.

В резултат на изпълнените дейности – проведените проучвания, интервюта, фокус групи, анализи на три нива, при използване на дефинираните методи, техники и инструменти за анализ на събраните данни (анализ на логиката на интервенция; оценка на процесите на изпълнение, включително оценка на резултатите; анализ на ефективността и ефикасността на изпълнението; икономическа оценка/оценка разходи-ползи; анализ на индикаторите; социално-икономически анализ; анализ на приноса; анализ на несъответствията; анализ на непланираните ефекти; качествен анализ; сравнителен анализ (бенчмаркинг); статистически и математически методи; експертни панели и експертен анализ) и направените проучване и анализ ще бъде даден отговор на ключовите и допълнителните въпроси на оценката,

предварителните хипотези ще бъдат потвърдени или отхвърлени. Като продукт от изготвената оценка на програмата на описаните три нива са изведени **следните очаквани резултати**:

Формулирано е заключение относно логиката на интервенция на финансираните операции за подкрепа на социалната икономика, причинно-следствените връзки и силните и слабите страни на модела на интервенция и да се определи до каква степен съответстват на теорията на промяната и допринасят за ефективността на намесата на ОП РЧР.

Изведени са заключения относно добавената стойност от подкрепата на публично-частното партньорство като основен механизъм за осъществяване на дейностите по развитие на сектора на социалната икономика с оглед социално-значимия ефект върху представителите на уязвими групи.

Дефинирано е заключение относно постигнатия ефект относно повишаване ролята на социалната икономика за по-висока заетост и по-добро социално включване на уязвими групи от обществото. Ще се изведе заключение относно наличните странични ефекти от интервенцията (положителни и отрицателни), както и относно наблюдаваната причинна динамика между резултатите и преките и косвени ефекти?

Изведено е заключение относно възвръщаемостта чрез произведените положителни социални ефекти спрямо вложените в създаването/развитието на социалните предприятия ресурси.

Определена е степента на приспособяване на насърчителните мерки спрямо конкурентните слабости на социалните предприятия.

Определена е или е отхвърлена възможността за постигане на по-значим ефект върху цялостната политика на развитие на социалната икономика посредством използването на повече или различни инструменти и/или механизми за въздействие в сектора.

Дефинирана е или е отхвърлена необходимостта от промени в използваната стратегия и нейното ниво, при установена необходимост, за да се постигне търсеното въздействие и резултат.

Дефинирани са основните фактори за успех/неуспех на операцията, вкл. за осигуряване на устойчивост.

Направена е съпоставка на различните подходи за изпълнение на мерките и са идентифицирани най-успешните от тях от гледна точка на ефективност, устойчивост и въздействие върху целевите групи – идентифицирани са до 5 добри практики за социални иновации/ социални експерименти, които да представят алтернативни начини за справяне със социалните дефицити.

Развитие и жизнеспособност на подкрепените социални предприятия

Ефективност

Установена е или отхвърлена възможността за измерване на социалната добавена стойност от дейността на подкрепените социални предприятия. При наличние на възможност социалната добавена стойност е определена – положителна или отрицателна.

Определени са икономическите сектори, в които подкрепените социални предприятия оперират в кои сектори на икономиката се наблюдава отчетлив ефект в оперирането на социални предприятия.

Установено е наличието на разработени инвестиционни стратегии. Проучено и установено е в какви дейности и за постигането на какви цели се реинвестира печалбата от дейността на социалните предприятия и дали се самофинансират дейности и с каква насоченост са те.

Установено е или е отхвърлено наличие на други източници на финансиране за подкрепените социални предприятия, кои са те, на каква стойност и за какви цели се предоставя такова. Проучено и установено е дали е използвана друга не-финансова подкрепа и каква е степента на влияние на финансирането от ОП РЧР спрямо другите източници на подкрепа/инвестиции.

Установено е наличието на разлика в постигнатите резултати в зависимост от правноорганизационната форма на подкрепените социални предприятия.

Ефикасност

Ще бъде установено наличиеито на пропорционалност и закономерност между постигнатите резултати иа използваните средства и дали се наблюдава разлика между отделните операции/ видове интервенции по отношение на постигнатите резултати спрямо направените разходи.

Установена е или е отхвърлена възможнстта за по-добре организирано използване на ресурсите, за да се създаде резултат.

Въздействие и устойчивост

Установена е степента на устойчивост на постигнатите резултати във времето; каква част от предприятията са престанали да съществуват след приключване на финансирането; какви са причините за това; каква е формата на собственост на прекратилите дейността си социални предприятия; в кои сектори на икономиката са оперирали тези предприятия.

Установена е степента и начинът по който финаисирането от ЕСФ е допринесло за оцеляването и развитието на създадените/ подкрепените предприятия (за подобряване на жизнените показатели на предприятието 1 година след приключване на финансирането); каква част от създадените по схемата предприятия са претърпели развитие (напр. от микро в малки); каква е разликата между краткосрочните (в рамките на периода на финансиране) и дългосрочните (до 3 години след приключване на финансирането) резултати от интервенциите по отношение на продължителността на живот, финансовото състояние и икономическите показатели за дейността на подкрепените социални предприятия.

Определена е каква част от създадените с финансиране от отделните операции социални предприятия не биха били създадени без наличието на финансиране по ОП РЧР.

Промяната в статута на целевите групи

Ефективност

Дефинирани са кои специфични социални предизвикателства и нужди са адресирани от подкрепените предприятия, какъв тип дейности са финансирани и за решаването на кои конкретни социални дефицити са използвани, както и кои са обхванатите целеви групи и в кои икономически сектори са заети.

Определена е степента, в която изпълнените интервенции са повлияли на социалния статус на представителите на целевата група; резултатите повлияни ли са от индивидуалните характеристики на лицата (пол, възраст, образование, местоживеене, принадлежност към определена уязвима група); кои от характеристиките са оказали отчетливо влияние върху резултатите; резултатите повлияни ли са от икономическия сектор, в който оперира социалното предприятие.

Ефикасност

Във връзка с постигнатите ползи спрямо направените разходи е направено заключение относно степента на ефикасност, с която е изпълнена операцията.

Изведено е заключение относно степента на ефиксасност на изпълнената операция в сравнение с вече апробирани и утвърдени модели за социално включване на лица от уязвими групи.

Въздействие

Във връзка с въздействието от операциите изготвено е заключение относно какъв е постигнатият социален ефект за обхванатите целеви групи в дългосрочен план в резултат от извършваната от социалното предприятие дейност, като се вземат предвид както положителните, така и отрицателните промени и съпътстващите ефекти в резултат от други действия или липса на действия.

Включена и обобщена е информация за това каква част от включените лица са преминали от сектора на социалната икономика към първичния пазар на труда, доколко устойчива е заетостта им, наблюдава ли се повишаване на доходите на участниците веднага след приключване на участието в операцията, 1 година и 3 години след това, каква част/процент от изменението в статута на пазара на труда на участвалите лица се дължи на интервенцията.

Постигнато е заключение относно повишаването на качеството на живот на семейството на представителите на целевите групи, обхванати от интервенциите.

3. Разбиране на участника за контекста на оценката

Необходимост от провеждане на оценката

Оценка на ефективността, ефикасността и въздействието на мерките за насърчаване на социалната икономика, финансирани в рамките на ОП РЧР 2007 – 2013 и ОП РЧР 2014 - 2020 се извършва в съответствие с чл. 56, ал. 3 от Регламент 1303/2013, който гласи, че поне веднъж през програмния период се провежда оценка, с която се оценява приносът на подкрепата от европейските структурни и инвестиционни фондове за постигането на целите по всеки приоритет. Целта на тази оценка е да измери ефекта от насърчаването на социалната икономика, настъпил вследствие на извършените интервенции.

Целта на разпространение на резултатите от извършените оценката е да се осигури прозрачност, публичност и достъп до препоръките и изводите на всички заинтересовани страни. Това е важно условие за адекватно отразяване на изводите и резултатите от оценките в процеса на изпълнение и управление на оперативната програма, както и за повишаване на общия ефект от проведените оценки.

Оценка на ефективността, ефикасността и въздействието на мерките за насърчаване на социалната икономика, финансирани в рамките на ОП РЧР 2007 – 2013 и ОП РЧР 2014 - 2020 ще подпомогне извършването на други оценки, в това число последващи оценки на фонда. Съгласно разпоредбите на Регламент 1303/2006 г., поне веднъж през настоящия програмен период Управляващият орган оценява приноса на подкрепата от Европейския социален фонд за постигането на целите по всеки приоритет на оперативната програма. Освен ефективността и ефикасността, тази оценка измерва и въздействието на програмата по отношение на задачата на ЕСФ спрямо целите по стратегията на Съюза за интелигентен, устойчив и приобщаващ растеж, инвестиционните приоритети и приоритетните оси. Тяхната обща задача е да измерят приноса на финансираните мерки за постигането на заложените цели на трите стълба на ОП РЧР 2014 – 2020: (1) По-висока и по-качествена заетост; (2) Намаляване на бедността и насърчаване на социалното включване и (3) Модернизиране на публичните политики. На макро ниво, обобщаването на изводите от всички тях ще позволи да се оцени приноса към изпълнението на двете национални цели по Стратегията Европа 2020 за достигане на 76% заетост сред населението на възраст 20-64 г. до 2020 г. и намаляване броя на хората в бедност с 260 хиляди души до 2020 г.

Оценка на ефективността, ефикасността и въздействието на мерките за насърчаване на социалната икономика, финансирани в рамките на ОП РЧР 2007 – 2013 и ОП РЧР 2014 - 2020 ще подпомогне извършването на други самостоятелни оценки, обхващащи цяла приоритетна ос или част от приоритетна ос, чийто обхват е формулиран спрямо конкретните специфични цели и прогнозираните дългосрочни индикатори за резултат на Удобрените окончателни доклади от извършената оценка се предоставят на ЕК, за да се улеснят ЕК да предоставя примери пред общността за оценка на методологични подходи, използвани в различни области; да анализира получените от оценките доказателства; доколкото е възможно да изгражда информационен масив за получените от оценките доказателства, необходими при разработването на политики.

Комисията в тясно сътрудничество с държавите членки и управляващите органи ще извърши последващи оценки на ЕСФ. Те ще бъдат завършени до 31 декември 2024 г. За всеки от ЕСИФ Комисията до 31 декември 2025 г. Ще изготви обобщаващ доклад, в който ще са очертани основните заключения на последващите оценки. Оценката на ефективността, ефикасността и

въздействието на мерките за насърчаване на социалната икономика, финансирани в рамките на ОП РЧР 2007 – 2013 и ОП РЧР 2014 – 2020 ще улесни последващи оценки на ЕСФ.

Графикът на провеждане на всяка от оценките е подчинен на две основни съображения: а) изискванията за докладване; б) прогнозираното наличие на данни за стойностите на непосредствените и дългосрочни показатели за резултат по отделните приоритетни оси.

В плана за оценка на оперативна програма „развитие на човешките ресурси" 2014 – 2020 е посочено, че Оценка на ефективността, ефикасността и въздействието на мерките за насърчаване на социалната икономика, финансирани в рамките на ОП РЧР 2007 – 2013 и ОП РЧР 2014 - 2020 е предвидена да се изготви през 2018 г. Кандидатът допуска, че оценката е отложена за 2019 г., за да се осигурят достатъчно налични данни от изпълнението за нуждите на цялостна оценката на приноса по приоритетните оси по ОП РЧР 2014 – 2020.

BG05M9OP001-2.010 „Развитие на социалното предприемачество", ОПРЧР 2014 – 2020 се изпълнява в периода – август на 2018 до 31.12.2019 г. т.е. тъй като крайният срок наближава това ще улесни набавянето на необходимите за оценакта данни.

От гледна точка на своите стратегически цели ОП РЧР цели да се подобри качеството на живот на хората в България чрез подобряване на човешкия капитал, постигане на високи нива на заетост, повишаване на производителността, достъп до качествено образование и учене през целия живот, и засилване на социалното включване. Необходимостта от провеждане на оценка се обуславя от нуждата да бъде оценена промяната спрямо тази стратегиеска цел след имплементиране на интервенциите.

Оперативни цели на ОПРЧР, свързани с осигуряването на пазар на труда, насърчаващ включването на хора в неравностойно положение или изправени пред риск от социално изключване, наблягането на социалните услуги с цел да се облекчи достъпът на най-уязвимите групи, които се нуждаят от специално отношение с оглед интегрирането им на пазара на труда (хора с увреждания, възрастни хора, определени групи младежи, етнически малцинства и други уязвими групи), увеличаването на броя, разнообразието и качеството на социалните услуги на основата на индивидуален подход и предоставяни в и от общността, следва да бъде оценено, за да се определи до каква степен интервенциите са позволили на лицата от целевите групи да се интегрират в обществото и на пазара на труда, както и да подобрят своето качество на живот.

Оперативните цели на ОП РЧР, свързани с увеличаването на социалния капитал, партньорствата и създаването на мрежи и развитие на социалната икономика също налагат необходимостта от таиз оценка, за да бъде определна степента, в която заложените цели са псотигнати, тъй като Стратегията обръща изключително голямо внимание на възможността за увеличаване на равнищата на социалния капитал и засилване на неговото оползотворяване в обществото. Инвестирането в социалния капитал чрез изграждане на мостове в обществото, разпространяване на доверие, изграждане на основите на социални, икономически, културни и други мрежи, развитие на сектора на социалната икономика, както и постигането на ползотворно социално-икономическо партньорство доказа ценността си за повишаване на растежа, производителността, заетостта, социалното включване и качеството на живота.

Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси" 2014-2020 г. (ОП РЧР) допринася за изпълнението на две от целите на Стратегията на Съюза за интелигентен, устойчив и приобщаващ растеж и за постигането на икономическо, социално и териториално сближаване „Европа 2020". Това са целите в областта на трудовата заетост и борбата с бедността и социалното изключване. Стратегията на ОП РЧР се основава на три стълба:

- По-висока и по-качествена заетост.
- Намаляване на бедността и насърчаване на социалното включване.
- Модернизиране на публичните политики.

Оценка на ефективността, ефикасността и въздействието на мерките за насърчаване на социалната икономика, финансирани в рамките на ОП РЧР 2007 – 2013 и ОП РЧР 2014 – 2020 ще даде представа до какква степен са постигнати заложените цели съгласно Втори стълб

„намаляване на бедността и насърчаване на социалното включване", т.е. оценката ще допринесе за измерване на постигнатия значителен, осезаем и устойчив напредък в посока намаляването на високия риск от бедност и социално изключване, на които са изложени българските граждани. Необходимостта от оценка се налага и поради нуждата да се измери до каква степен са постигнати показателите за изпълнението на СЦ: Увеличаване броя на заетите в социалните предприятия след получена подкрепа по ИП 4 „Насърчаване на социалното предприемачество и на професионалната интеграция в социалните предприятия и насърчаване на социалната и солидарна икономика с цел улесняване на достъпа до заетост".

Ползватели на резултатите

Отдел „Оценка, наблюдение и координация" (ОНК) в Главна дирекция „Европейски фондове, международни програми и проекти" (УО на ОП РЧР) на Министерството на труда и социалната политика

Държавни институции, имащи отношение към областите на интервенция на ОП РЧР (Агенция по заетостта, Агенция за социално подпомагане, Национална агенция за професионално образование и обучение, Национален статистически институт);

Дирекциите в МТСП, имащи отношение към областите на интервенция на ОП РЧР (дирекция „Социално включване", „Политика за хората с увреждания, равни възможности и социални помощи", „Политика на пазара на труда и трудова мобилност", „Трудово право, обществено осигуряване и условия на труд", „Стратегическо планиране и демографска политика").

Комитетът за наблюдение, сформиран през месец декември 2014 г. със заповед на заместник министър-председателя и министър на труда и социалната политика в състав, съобразен с изискванията на Постановление № 79 на МС от 10.04.2014 г. за създаване на Комитети за наблюдение на Споразумението за партньорство на Република България и на програмите, съфинансирани от Европейските структурни и инвестиционни фондове, за програмен период 2014 – 2020 г.

Постоянна междуведомствена работна група за оценка на Европейските структурни и инвестиционни фондове, сформирана със заповед на заместник министър-председателя по европейските фондове и икономическата политика , включваща представители на Централното координационно звено, Управляващите органи на оперативните програми и Националния статистически институт за целите на механизма за координация и обмяна на опит по отношение на планирането и извършването на оценки на изпълнението на Европейските структурни и инвестиционни фондове (ЕСИФ).

След одобрението на докладите от УО всички оценки се разглеждат от Комитета за наблюдение, изпращат се на Европейската комисия и се публикуват на интернет страницата на УО. Оценката ще спомогне на ЕК да предоставя примери пред общността за оценка на методологични подходи, използвани в различни области; анализира получените от оценките доказателства; да изгражда информационен масив за получените от оценките доказателства, необходими при разработването на политики. Информация за действията, предприети за изпълнение на препоръките от извършените оценки, се предоставя на Комитета за наблюдение.

Обхват и същност на заключенията вследствие на оценката

При предварителния анализ на заданието бяха обособени слендия обхват и същност на заключенията, които предстои да бъдат изготвени вследствие на изпълнението на оценката:

Заключения относно програмирането и логиката на интервенция

Ще бъде изведено заключение относно същността на логиката на интервенцията на финансираните операции за подкрепа на социалната икономика, причинно-следствените връзки и силните и слабите страни на модела на интервенция и ще бъде изследвана ефективността на намесата на ОП РЧР от гледна точка на теорията на промяната.

Предвижда се да бъдат изведени заключения относно добавената стойност от подкрепата на публично-частното партньорство като основен механизъм за осъществяване на дейностите по

развитие на сектора на социалната икономика с оглед социално-значимия ефект върху представителите на уязвими групи.

Предвижда се да бъде изведено заключение относно постигнатия ефект относно повишаване ролята на социалната икономика за по-висока заетост и по-добро социално включване на уязвими групи от обществото. Ще се изведе заключение относно наличните странични ефекти от интервенцията (положителни и отрицателни), както и относно наблюдаваната причинна динамика между резултатите и преките и косвени ефекти?

Ще бъде изведено заключение относно възвръщаемостта чрез произведените положителни социални ефекти спрямо вложените в създаването/развитието на социалните предприятия ресурси.

Ще бъде изведено заключение относно степента на приспособяване на насърчителните мерки спрямо конкурентните слабости на социалните предприятия?

Вследствие на оценката ще бъде гизготвено заключение относно възможността за постигане на по-значим ефект върху цялостната политика на развитие на социалната икономика посредством използването на повече или различни инструменти и/или механизми за въздействие в сектора.

Предвижда се да бъде изведено заключение относно ноебходимостта от промени в използваната стратегия и на какво ниво, за да се постигне търсеното въздействие и резултат.

Ще бъдат дефинирани основните фактори за успех/неуспех на операцията, вкл. за осигуряване на устойчивост.

В допълнение, в рамките на тази дейност ще бъде направена съпоставка на различните подходи за изпълнение на мерките и ще се идентифицират най-успешните от тях от гледна точка на ефективност, устойчивост и въздействие върху целевите групи – идентифициране на до 5 добри практики за социални иновации/ социални експерименти, които да представят алтернативни начини за справяне със социалните дефицити.

Заключения относно развитието и жизнеспособност на подкрепените социални предприятия

Ефективност

В оценката ще бъде поместено заключение относно въпроса за измеримостта на социалната добавена стойност от дейността на подкрепените социални предприятия. Каква е тя – положителна или отрицателна?

Ще бъде включено заключение относно икономическите сектори, в които подкрепените социални предприятия оперират в кои сектори на икономиката се наблюдава отчетлив ефект в оперирането на социални предприятия.

Ще се изготви заключение относно наличието на разработени инвестиционни стратегии. В какви дейности и за постигането на какви цели се реинвестира печалбата от дейността на социалните предприятия? Самофинансират ли се дейности и с каква насоченост са те?

Ще бъде изготвено заключение относно други източници на финансиране за подкрепените социални предприятия, кои са те, на каква стойност и за какви цели се предоставя такова. Използвана ли е друга не-финансова подкрепа? Каква е степента на влияние на финансирането от ОП РЧР спрямо другите източници на подкрепа/инвестиции?

Ще бъде направено заключение относно наличието на разлика в постигнатите резултати в зависимост от правноорганизационната форма на подкрепените социални предприятия.

Ефикасност

За целите на оценката ще бъде изготвено заключение относно наличиеито на пропорционалност и закономерност между постигнатите резултати иа използваните средства. Наблюдава ли се разлика между отделните операции/ видове интервенции по отношение на постигнатите резултати спрямо направените разходи?

Ще бъде изведено заключение относно възможнстта за по-добре организирано използване на ресурсите, за да се създаде резултат.

Въздействие и устойчивост

В оценката ще бъде изготвено заключение относно степента на устойчивост на постигнатите резултати. Каква част от предприятията са престанали да съществуват след приключване на финансирането? Какви са причините за това? Каква е формата на собственост на прекратилите дейността си социални предприятия? В кои сектори на икономиката са оперирали тези предприятия?

Също така тя ще включва заключение относно степента, в която финансирането от ЕСФ е допринесло за оцеляването и развитието на създадените/ подкрепените предприятия (за подобряване на жизнените показатели[1] на предприятието 1 година след приключване на финансирането); Каква част от създадените по схемата предприятия са претърпели развитие (напр. от микро в малки)? Каква е разликата между краткосрочните (в рамките на периода на финансиране) и дългосрочните (до 3 години след приключване на финансирането) резултати от интервенциите по отношение на продължителността на живот, финансовото състояние и икономическите показатели за дейността на подкрепените социални предприятия?

Ще бъде поместено заключение относно това каква част от създадените с финансиране от отделните операции социални предприятия не биха били създадени без наличието на финансиране по ОП РЧР.

Заключения относно промяната в статута на целевите групи

Ефективност

Ще бъде направено заключение относно кои специфични социални предизвикателства и нужди са адресирани от подкрепените предприятия, какъв тип дейности са финансирани и за решаването на кои конкретни социални дефицити са използвани, както и кои са обхванатите целеви групи и в кои икономически сектори са заети.

В обхвата на оценката ще бъде включчено заключение относно степента, в която изпълнените интервенции са повлияли на социалния статус[2] на представителите на целевата група? Резултатите повлияни ли са от индивидуалните характеристики на лицата (пол, възраст, образование, местоживеене, принадлежност към определена уязвима група)? Кои от характеристиките са оказали отчетливо влияние върху резултатите? Резултатите повлияни ли са от икономическия сектор, в който оперира социалното предприятие?

Ефикасност

Във връзка с постигнатите ползи спрямо направените разходи ще бъде включено заключение относно степента на ефикасност, с която е изпълнена операцията.

Ще бъде включено заключение относно степента на ефиксасност на изпълнената операция в сравнение с вече апробирани и утвърдени модели за социално включване на лица от уязвими групи.

Въздействие

Във връзка с въздействието от операциите ще бъде изготвено заключение относно какъв е постигнатият социален ефект за обхванатите целеви групи в дългосрочен план в резултат от извършваната от социалното предприятие дейност, като се вземат предвид както положителните, така и отрицателните промени и съпътстващите ефекти в резултат от други действия или липса на действия.

---

[1] Следва да се изследва „финансовото здраве“ на социалните предприятия през призмата на конвенционалните предприемачески параметри, като напр. оборот, печалба, работни места, левъридж, производителност на труда, клиенти и т. н.

[2] Следва да се изследват признаците, свързани с личните постижения на лицата, като например ниво на образование, професионална квалификация, професионална реализация, доходи, материално положение, здравословно състояние и т. н.

В заключенията на оценката ще бъде включена и обобщена информация за това каква част от включените лица са преминали от сектора на социалната икономика към първичния пазар на труда, доколко устойчива е заетостта им, наблюдава ли се повишаване на доходите на участниците веднага след приключване на участието в операцията, 1 година и 3 години след това, каква част/процент от изменението в статута на пазара на труда на участвалите лица се дължи на интервенцията.

Ще бъде направено заключение относно повишаването на качеството на живот на семейството на представителите на целевите групи, обхванати от интервенциите.

Социално-икономически контекст на оценката

Липсата на заетост е една от основните причини за бедност и социално изключване. Целта на социаланата икономика е да улесни достъпа до заетост и да осигури подкрепа за социалното включване на уязвими групи чрез създаване на подходящи условия за тяхната професионална интеграция. Като цяло социалната икономика изпълнява обществено значими специфични функции, които не могат да бъдат покрити или са недостатъчно развити от държавата и пазара.

Социални предприятия се тези, за които социалните цели или обществения интерес е причина за търговската им дейност и чиито печалби основно се реинвестират за осъществяването на тези социални цели. Различни изследвания показват, че на европейско ниво в социалната икономика функционират над 2 млн. предприятия, в които са ангажирани над 11 млн. души, а ролята на социалното предприемачество за борба с бедността и социалното изключване, както повишаване на заетостта и жизнения стандарт, продължава да се увеличава. Констатира се също, че социалните предприятия са много устойчиви в условията на кризата, а понякога са и по-ефективни в чисто икономически план.

В България голяма част от заетите хора с увреждания работят в такива кооперации. Към 30.09.2013 г. по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси" 2007-2013 г. са създадени 77 нови предприятия в сферата на социалната икономика, а са подкрепени 87 действащи такива. 3 681 души са започнали работа в сферата на социалната икономика.

В резултат на проучванията на развитието на социалната икономика в Европейския съюз може да се направи изводът, че социалната икономика преминава през икономическата и социалната криза до голяма степен невредима. В областта на социалната икономика работят 2 милиона предприятия в Европа, които представляват 10% от всички предприятия в ЕС. Повече от 14,5 милиона души - около 6,5 % от работещите в ЕС-28 – са заети в предприятията от социалната икономика. В сравнение с резултатите от 2012 г. работещото население в сферата на социалната икономика е 6,5%.

Предприятията имат различни правни форми и различни цели, вариращи от селското стопанство и банковото дело до осигуряване на заетост и защитени ателиета. Социалните предприятия са важна и нарастваща група предприятия от социалната икономика, а основната им цел е да окажат социално, обществено или екологично въздействие върху общия интерес, като допринасят за заетостта, социалното сближаване, регионалното и селското развитие на ЕС, опазването на околната среда, защитата на потребителите, селското стопанство, развитието на трети страни и политиките в областта на социалната сигурност.

Между 2009 г. и 2017 г. европейските институции осъществиха няколко инициативи във връзка със социалната икономика или по-точно за социалните предприятия, които са част от социалната икономика, като поставиха началото на нов период на европейските обществени политики. Обсъдени бяха проектите за Европейски статут за взаимоспомагателни дружества и Устав на европейската фондация (ЕФ), но в крайна сметка те бяха оттеглени поради липса на институционална подкрепа. Понастоящем Европейският парламент пое законодателната инициатива да работи по Устав на социалните и солидарните предприятия.

През 2011 г. Комисията започна да прилага „Инициативата за социално предприемачество. Това създаде благоприятна среда за насърчаване на социалните предприятия като основни участници в икономиката и социалната иновативност" (COM(2011) 682 окончателен). В инициативата за социално предприемачество са посочени 11 ключови действия от

политическия дневен ред на Европейската комисия. Една от осите е подобряване на частното и публичното финансиране. За да се засили интересът на частните инвеститори към социалните предприятия, беше одобрен Регламент (ЕС) No 346/2013 относно европейските фондове за социално предприемачество (ЕФСП). Беше създадена също Програмата за заетост и социални иновации (EaSI) в сътрудничество с други финансови инициативи като механизма за гарантиране на EaSI, прозореца за инвестиции в изграждането на капацитет на EaSI и ускорителя на социалното въздействие (SIA). По отношение на публичните средства целта за „насърчаване на социалната икономика и социалното предприемачество" е прехвърлена към ЕФРР и ЕСФ. Очаква се развитие по отношение на европейската бюджетна политика за социалната икономика. Редица проблеми свързани с обществените и екологичните предизвикателства и насърчаването на приобщаващия растеж могат да бъдат решени с инструментите на социалната икономика.

Съгласно Съобщение на Европейската комисия, Инициатива за социалното предприемачество, COM/2011/0682 от 25 октомври 2011 г. социалните предприятия представляват неразделна част от социалната икономика: „Всъщност социалното предприятие – участник в социалната икономика, представлява предприятие, чиято основна цел е по-скоро оказването на благотворно социално влияние, отколкото реализирането на печалба за [sic] собствениците или за партньорите. То работи на пазара, като доставя стоки и услуги по предприемачески и иновативен начин и използва реализираната печалба основно за социални цели. То е обект на отговорно и прозрачно управление особено чрез обвързване на своите служители, клиенти и заинтересовани страни [sic]"()

Социалните предприятия съществуват под различни правни форми и имат различни цели. Социалното предприятие се развива в специфичен, местен контекст и представлява основната икономическа единица на социалната икономика. Социалните предприятия се позиционират между традиционните частен и публичен сектори. Ключовите отличителни характеристики са социалните цели, съчетани с предприемаческия потенциал на частния сектор. Социалните предприятия насочват дейностите си и реинвестират печалба за постигане на социална, респективно обществена цел, в интерес както на своите членове, така и на по-широк кръг от хора.

Социалните предприятия, независимо от правно-организационната си форма, са обхванати от политиката на Европейската комисия за насърчаване на предприятията, по-специално на малките и средни предприятия (МСП). Основната цел на тази политика е да се създаде правна и административна среда на Европейско ниво и във всяка държава-членка, в която социалните предприятия от всякаква форма и размер да могат да посрещат предизвикателствата, наложени от глобализацията, бързите технологични промени и световната икономическа криза. Доколкото повечето социални предприятия са МСП, те попадат в обсега на Законодателния акт за малкия и среден бизнес в Европа и на всички програми на ЕС, насочени към малките предприятия.

Социалните предприятия регистрирани по Закона за юридически лица с нестопанска цел (ЗЮЛНЦ) са неправителствени организации, развиващи стопанска дейност с изразен социален ефект спрямо лица от уязвимите групи в най-широк смисъл: подобряване на жизненото им равнище, осигуряване на заетост, предоставяне на услуги и/или други форми на пряка подкрепа, чийто краен резултат е активното им социално включване.

В някои случаи самите регистрирани юридически лица по ЗЮЛНЦ учредяват ЕООД, като прихода от дейността на дружеството използват за социални цели.

Кооперацията, регистрирана по Закона за кооперациите също може да бъде определена като социално предприятие, ако отговаря на индикаторите за социални предприятия.

Социалните предприятия, регистрирани по Закона за интеграция на хора с увреждания са предимно кооперации, чиито прозрачни и демократични принципи на управление ги правят особено подходяща форма на предприемачество в областта на социалната интеграция.

В сферата на заетостта социалните предприятия предоставят услуги, свързани с:

- ✓ насърчаване възможностите за заетост и кариерно развитие за дългосрочно безработни, хора с увреждания и други на пазара на труда, както и предоставянето на съдействие при насочването към работно място, осигуряването на заетост и завръщане към работното място;
- ✓ насърчаване на възможностите за самостоятелна заетост, предприемачество и развитие на кооперации и стартиране на самостоятелен бизнес.

Все още обаче съществуват редица трудности и препятствия пред субектите на социалната икономика за достъп до финансови средства. Предвид обществените цели на социалните предприятия и факта, че дейността им не е насочена изцяло и единствено към печалба, а към постигане на социални цели, те не са съпоставими и равнопоставени с останалите икономически субекти и не разполагат с необходимата финансова устойчивост и потенциал.

Институционален и политически контекст на оценката

Институционален контекст

Основни участници в процеса на управление, планиране и координация на процеса по оценките по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“ са, както следва:

Управляващ орган

Отдел „Оценка, наблюдение и координация” (ОНК) в Главна дирекция „Европейски фондове, международни програми и проекти“ (УО на ОП РЧР) на Министерството на труда и социалната политика е звеното, отговорно за изпълнение на дейностите по оценка по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“ 2007-2013 и 2014-2020 г.

Наличните човешки ресурси в отдел „Оценка, наблюдение и координация” за изпълнение на Плана за оценка са, както следва: 4 + 1 (четирима експерти и началник на отдел).

Отдел ОНК инициира извършването на оценка/оценки в изпълнение на Плана за оценки или на *ad hoc* оценки съгласно допълнително идентифицирани потребности.

Дейностите по оценка се извършват от отдел ОНК, от външни оценители или от смесен екип за оценка, съставен от служители на отдел ОНК и външни оценители. Оценките, извършвани от УО, се провеждат съгласно предварително одобрена от Ръководителя на УО методология.

В Техническото задание са заложени изисквания, които да гарантират функционална независимост на експертите, които ще осъществяват дейностите.

Основните задачи на УО в процеса на извършване на оценки включват:

Изготвя и прилага процедури за създаването и събирането на данните, необходими за извършването на оценки, включително и на данни, свързани с общите и специфичните за програмата показатели; извършва предварителна оценка за подобряване на качеството на изготвяне на програмата; изготвя План за оценка на програмата и неговите евентуални изменения; осигурява извършването на оценки, включително за оценяване на ефективността, ефикасността и въздействието на програмата въз основа на Плана за оценка; изготвя технически задания за извършване на оценки от външни, вътрешни или смесени екипи от оценители; осигурява административен капацитет за изпълнението на дейностите по оценка; осигурява средствата, необходими за извършване на оценки; осигурява включването на партньорите в работата по оценката на програмите в рамките на Комитета за наблюдение и, когато е целесъобразно, в работата на специалните работни групи, създадени за тази цел; представя за одобрение от страна на Комитета за наблюдение Плана за оценка и всяко негово изменение, както и напредъка по изпълнението на плана в регламентираните срокове; осигурява процедури за предприемане на последващи действия в резултат на проведени оценки; представя за разглеждане на Комитета за наблюдение всички проведени оценки преди изпращането им на Европейската комисия; провежда консултации с партньорите от Комитета за наблюдение относно докладите, в които са обобщени констатациите от оценките, извършени през програмния период в съответствие с член 114, параграф 2 от Регламент (ЕС) № 1303/2013; запознава Комитета за наблюдение с резултатите от оценки, проведени от Европейската комисия и касаещи оперативната програма; самостоятелно извършва оценки; в резултат на

проведените оценки прави предложения за промяна в съдържанието на ОП или в начина на управление; организира и координира оценките, извършвани от външни оценители; носи отговорност за публикуване на проведените оценки.

Направляваща експертна група

Направляващата експертна група е сформирана през месец май 2015 г. със заповед на Ръководителя на Управляващия орган и в състава й са включени представители на:

- Управляващия орган;
- Държавни институции, имащи отношение към областите на интервенция на ОП РЧР (Агенция по заетостта, Агенция за социално подпомагане, Национална агенция за професионално образование и обучение, Национален статистически институт);
- Дирекциите в МТСП, имащи отношение към областите на интервенция на ОП РЧР (дирекция „Социално включване“, „Политика за хората с увреждания, равни възможности и социални помощи“, „Политика на пазара на труда и трудова мобилност“, „Трудово право, обществено осигуряване и условия на труд”, „Стратегическо планиране и демографска политика”).

Направляващата група е с постоянен срок на действие и има за задача да организира и координира процеса по оценка на оперативната програма, както и да гарантира качеството на провежданите оценки посредством: определяне на целите и обхвата на планираните оценки; съгласуване на технически задания за извършване на оценки от външни, вътрешни или смесени екипи от оценители; подпомагане на външните, вътрешни или смесени екипи от оценители чрез осигуряване на данни, информация, документи и др.; даване на становища и коментари по доклади, отчети и други документи, свързани с оценките.

В случай на особено важни или трудни за изпълнение от методологическа гледна точка оценки, в състава на Направляващата експертна група ще бъдат включвани ad-hoc външни за екипа от оценители и администрацията експерти, притежаващи доказана експертиза и репутация в оценките на програми в съответната област.

Комитет за наблюдение

Комитетът за наблюдение е сформиран през месец декември 2014 г. със заповед на заместник министър-председателя и министър на труда и социалната политика, като съставът му е съобразен с изискванията на Постановление № 79 на МС от 10.04.2014 г. за създаване на Комитети за наблюдение на Споразумението за партньорство на Република България и на програмите, съфинансирани от Европейските структурни и инвестиционни фондове, за програмен период 2014 – 2020 г.

Комитетът за наблюдение на ОП РЧР играе важна роля в процеса на оценка. Основните задачи на КН включват: преглед и одобрение на Плана за оценка и всяко негово изменение, както и проследяване на напредъка по изпълнението на Плана; разглеждане на всички оценки, извършени от УО, преди изпращането им на ЕК; Отправяне на коментари към УО по отношение на оценката на програмата и мониторинг на действията, предприети вследствие на неговите коментари; консултиране на УО относно докладите, в които са обобщени констатациите от оценките, извършени през програмния период в съответствие с член 114, параграф 2 от Регламент (ЕС) № 1303/2013; консултиране на УО по всяко изменение на програмата, предложено от УО, включително в резултат на извършена оценка.

Постоянна междуведомствена работна група за оценка на Европейските структурни и инвестиционни фондове

През месец май 2015 г. беше създаден механизъм за координация и обмяна на опит между Централното координационно звено и Управляващите органи по отношение на планирането и извършването на оценки на изпълнението на Европейските структурни и инвестиционни фондове (ЕСИФ).

Със заповед на заместник министър-председателя по европейските фондове и икономическата политика беше сформирана постоянна междуведомствена работна група за оценка на Европейските структурни и инвестиционни фондове, включваща представители на Централното координационно звено, Управляващите органи на оперативните програми и Националния статистически институт.

Работната група има следните функции и задачи:

- ✓ Осигуряване на централна координация на оценката на програмите, съфинансирани от ЕСИФ;
- ✓ Обсъждане на инициативите на Европейската комисия по отношение на оценката на ЕСИФ, включително резултатите и документите, произтичащи от работата на Мрежата за оценка към Генерална дирекция „Регионална и селищна политика“ и Партньорството за оценка към Генерална дирекция „Заетост, социални въпроси и приобщаване“ на Европейската комисия и Европейска мрежа за оценка на развитието на селските райони към Генерална дирекция „Земеделие и развитие на селските райони“;
- ✓ Подпомагане на УО в разработването на планове за оценка на програми, финансирани със средства на ЕС, съгласно чл. 56, параграф 1 на Регламент (ЕС) № 1303/2013 на Европейския парламент и на Съвета за определяне на общоприложими разпоредби за Европейския фонд за регионално развитие (ЕФРР), Европейския социален фонд (ЕСФ), Кохезионния фонд (КФ), Европейския земеделски фонд за развитие на селските райони (ЕЗФРСР) и Европейския фонд за морско дело и рибарство (ЕФМДР) и за определяне на общи разпоредби за ЕФРР, ЕСФ, КФ, ЕЗФРСР и ЕФМДР, и за отмяна на Регламент (ЕО) № 1083/2006 на Съвета и тяхното последващо изпълнение, включително и при използване опита на Европейската статистическа система за мониторинг на национални и европейски стратегии;
- ✓ Осигуряване на обмен на добри практики по отношение оценката на програмите, съфинансирани от ЕСИФ, между Управляващите органи, Централното координационно звено (ЦКЗ) и Националния статистически институт (НСИ), както и между УО, ЦКЗ и НСИ и аналогични институции на други държави-членки;
- ✓ Подпомагане на ЦКЗ при извършването на оценки на Споразумението за партньорство и приноса на ЕСИФ за постигане на целите на хоризонталните политики на ЕС;

Координация при извършването на оценки по хоризонтални теми и такива, приложими към две или повече оперативни програми.

Цялостното административно и организационно обслужване на работата на Работната група се осъществява от секретариат, чийто функции се изпълняват от Централното координационно звено.

Политически контекст на оценката

Политика в сферата на социалната икономика на ниво ЕС

През 2006 г. от Европейския икономически и социален комитет се публикува Доклад за социалната икономика, който се актуализира през годините, за да се направи преглед на социалната икономика в страните членки. Докладът съдържа три основни инструмента, чрез които се проследява напредъкът. Те дават яснота за степента на прилагане на установените от ЕС понятия и политики на национално ниво, като държавите членки прилагат и макроикономически данни от извършени проучвания на национални концепции и програми, допринасящи за изпълнението на стратегията „Европа 2020“.

През 2011 г. е издадено Съобщение на Комисията до Европейския парламент, Съвета, Икономическия и социален комитет и Комитета на регионите „Инициатива за социалното предприемачество - Създаване на благоприятна среда за насърчаване на социалните предприятия като основни участници в икономиката и социалната иновативност“, с което се цели подобряване на видимостта и достъпа до финансиране на социалните предприятия, както и правната среда за функционирането им. В текста на Съобщението Европейската комисия

определя социалните предприятия като неразделна част от социалната икономика, чиято основна цел е по-скоро оказването на благотворно социално влияние, отколкото реализирането на печалба за собствениците или за партньорите. Социалното предприятие работи на пазара, като доставя стоки и услуги по предприемачески и иновативен начин и използва реализираната печалба основно за социални цели. То е обект на отговорно и прозрачно управление особено чрез обвързване на своите служители, клиенти и заинтересовани страни. Посочват се и основните области на дейност на социалните предприятия: а) предприятия, които предоставят социални услуги и/или стоки и услуги на уязвими потребители, и б) предприятия, които имат за цел трудовата интеграция на хора, срещащи затруднения със своята пригодност за заетост, но чиято дейност може да обхваща стоки или услуги, различни от социалните. Разработен е и План за действие с единадесет ключови стъпки, чрез който да се създадат условия за пълното разгръщане на потенциала на социалните предприятия.

Публикуваното през м. февруари 2013 г. Съобщение на Европейската комисия „Социални инвестиции в растеж и сближаване", ведно с допълващите го документи и препоръки, формират Пакет за социални инвестиции, в който особен акцент е поставен върху необходимостта и възможностите за инвестиране в развитието на социалната икономика и социалното предприемачество с оглед приноса, който те имат към приобщаващата заетост, общностното развитие и социалните иновации.

В подкрепа на повишения акцент върху развитието и използването на потенциала на социалната икономика в европейски контекст са и разпоредбите на Регламент (ЕС) № 1296/2013 на Европейския парламент и на Съвета относно Програма на Европейския съюз за заетост и социални иновации (EaSI) и за изменение на Решение № 283/2010/ЕС за създаване на Европейски механизъм за микрофинансиране за трудова заетост и социално приобщаване „Прогрес", където в преамбюла е записано, че социалната икономика и социалното предприемачество представляват неразделна част от европейската плуралистична социална пазарна икономика и изпълняват важна роля за осигуряване на по-голямо социално сближаване в Европа. По-нататък се посочва, че социалните предприятия могат да бъдат водеща сила на социалния напредък, като предлагат иновационни решения, като насърчават приобщаващи пазари на труда и достъпни за всички социални услуги. С посочения регламент е създадена програма на ЕС за заетост и социални иновации, която предоставя финансова подкрепа за целите на Съюза за насърчаване на висока степен на качествена и устойчива заетост, осигуряване на адекватна и достойна социална закрила, борба срещу социалното изключване и подобряване на условията на труд.

Като част от инициативата Европейската комисия за насърчаване растежа на социалните предприятия е и Регламент (ЕС) 346/2013 на Европейския парламент и на Съвета относно европейски фондове за социално предприемачество, който установява обща рамка от правила, регламентиращи използването на обозначението „Европейски фонд за социално предприемачество" (EuSEF) по отношение на допустими фондове за социално предприемачество, по-специално във връзка със състава на портфейла на фондовете, които действат с това обозначение, допустимите за тях инвестиционни цели, инвестиционните инструменти, които те могат да използват, и категориите инвеститори, които имат право да инвестират в такива фондове съгласно еднообразни правила в ЕС. Тъй като главната цел на социалните предприятия е постигането на положително социално въздействие, а не на максимална печалба, посоченият регламент се прилага единствено за насърчаване на подпомагането на предприятията, допустими да бъдат част от портфейл, чиято основна цел е постигането на измеримо и положително социално въздействие.

Участието на Европейските структурни и инвестиционни фондове (ЕСИФ) в процеса на подкрепа развитието на социалната икономика и социалното предприемачеството през годините все повече се увеличава. През програмния период 2000-2006 г. най-голям дял от европейските инвестиции за развитие на социалната икономика има Програмата на Общността EQUAL – над 300 млн. евро.[3] През програмния период 2007-2013 г. като специален приоритет е изведено засилването на социалната интеграция на лицата в неравностойно положение,

[3] http://ec.europa.eu/employment_social/equal_consolidated/activities/etg2.html

предвид трайното им интегриране на пазара на труда и борба срещу всички форми на дискриминация на пазара на труда, включително чрез мерки, свързани със заетостта, по-специално в сектора на социалната икономика.[4] Още по-голям акцент върху развитието на социалната икономика и социалното предприемачество е поставен в регламентите, уреждащи дейността на ЕСИФ през настоящия програмен период – 2014 – 2020 г. В преамбюла на Регламент (ЕС) 1304/2013 на Европейския парламент и на Съвета от 17 декември 2013 г. относно Европейския социален фонд (ЕСФ) е посочено, че ЕСФ следва да насърчава и подкрепя иновативни социални предприятия и предприемачи, както и иновативни проекти, реализирани от неправителствени организации и други субекти, работещи в областта на социалната икономика. ЕСФ следва да предоставя подкрепа на работници, предприятия, включително субекти в областта на социалната икономика, и предприемачи, както и на системи и структури, за да улесни адаптирането им към нови предизвикателства, включително нарастващото несъответствие на уменията, и да насърчи доброто управление, социалния напредък и провеждането на реформи, по-специално в областта на заетостта, образованието, обучението и социалните политики.[5] В обхвата на подкрепата на ЕСФ в рамките на тематична цел „Насърчаване на социалното приобщаване, борба с бедността и всяка форма на дискриминация" е включен и инвестиционен приоритет, насочен към насърчаване на социалното предприемачество и на професионалната интеграция в социалните предприятия и насърчаване на социалната и солидарна икономика с цел улесняване на достъпа до заетост

Национална политика по насърчаване на социалното предприемачество и социалната икономика

На база европейски нормативни документи и насоки през годините се работи в посока развитието на социалната икономика в България. Създават се предпоставки за подкрепяща и устойчива институционална, правна и информационна среда, в която социалните предприятия да разгърнат потенциала си. Въпреки това, до момента ролята на социалната икономика в общото развитие на страната е недостатъчно видима. Според годишните доклади на Националния статистически институт самоопределилите се социални предприятия към 2015 г. са 4682, а през 2016 г. техният брой е 4474.

Въз основа на очертаните предизвикателства, които стоят пред България в областта на заетостта и в изпълнение на поетите ангажименти за постигане на целите на Стратегия „Европа 2020", и Национална цел 1 „Достигане на 76% заетост сред населението на възраст 20-64 г. до 2020 г.", е разработена Национална стратегия за намаляване на бедността и насърчаване на социалното включване 2020, с основен приоритет осигуряване на възможности за заетост и за повишаване на доходите от труд чрез активно включване на пазара на труда. Изпълняват се редица мерки на пазара на труда, които допринасят за намаляване на бедността и насърчаване на социалното включване в рамките на единен интегриран и ефективен подход, обхващащ мерки, програми, проекти и схеми насочени към осигуряване на заетост за уязвими групи на пазара на труда и насърчаване на предприемачеството и социалното предприемачество сред уязвимите групи на пазара на труда.

В Закона за интеграция на хората с увреждания, влязъл в сила на 1 януари 2005 г. (отменен на 01.01.2019 г.), се съдържат разпоредби, уреждащи обществените отношения, свързани с упражняване на правата на хората с увреждания в Република България. В Раздел III Трудова заетост са уредени условията и гаранциите за равнопоставеност на хората с увреждания в работна среда, тяхното интегриране, използване и развиване на уменията и знанията им и други. Част от гаранциите и правата по отношение на заетостта са уредени и със Закона за хората с увреждания, обнародван през месец декември 2018 г. (влиза в сила от 01.01.2019 г.).

В съответствие с разбирането за социална икономика, отразено в европейски и други международни документи, както и с национални стратегически документи, през април 2012 г. е приета Национална концепция за социална икономика. Концепцията е опорна точка за

[4] Член 3 „Обхват на помощта" на Регламент (ЕО) 1081/2006 на Европейския парламент и на Съвета от 5 юли 2006 г. относно Европейския социален фонд.
[5] Член 2 „Задачи", параграф 2 на Регламент (ЕС) 1304/2013.

въвеждане на критерии за идентификация на предприятия и организации, стимулиране на изпълнители и привърженици да разпространяват духа на социалната солидарност и за създаване на благоприятна административна и правна среда за развитието на предприятията на социалната икономика. Изпълнението на Концепцията се осъществява чрез пакет мерки, включени в двугодишни планове за изпълнение.

Въпреки това, преди приемането през м. ноември 2018 г. на Закона за предприятията на социалната и солидарна икономика, в България няма единна цялостна нормативно или по друг начин устроена система от правила, свързана и съобразена със социалната икономика, както и с условията, организацията и реда, при които социалните предприятия функционират и си взаимодействат с държавата и общините. Стратегическата цел на приетия закон е обособяването, развитието и насърчаването на стопански отрасъл, който се характеризира преимуществено със социална насоченост и чиято основна цел е генериране на положителна социална добавена стойност по посока заетост, жизнен стандарт и социално включване на уязвими групи от населението.

Фактори, които оказват влияние върху изпълнението на оценяваните мерки

Факторите, които оказват виялние върху изпълнението на оценяваните мерки, са свързани с социално-икономическия, институционалния и политическия контекст, в който се провежда оценката.

Влияние оказват редица политически фактори, свързани с мерки, предприети за насърчаване на развитието на социалната икономика. За да се постигне цялостна хармонизация на социалните политики с добрите практики на държавите членки на ЕС е приета Национална концепция за социална икономика през 2012 г. През номври 2018 г. е приет Закона за предприятията на социалната и солидарна икономика който за първи път обединява цялостна нормативно устроена система от правила, свързана и съобразена със социалната икономика, както и с условията, организацията и реда, при които социалните предприятия функционират и си взаимодействат с държавата и общините. Национална стратегия за намаляване на бедността и насърчаване на социалното включване 2020 поставя като свой основен приоритет осигуряване на възможности за заетост и за повишаване на доходите от труд чрез активно включване на пазара на труда. Всички тези фактори способстват за посоката на разивитие на социалната илономика и създават благоприятна среда за разгръщане на социалнот предприемачество в редица икономически сектори.

Предвид следва да се вземат и факторите, които предпоставят изграждането на подкрепяща и устойчива институционална, правна и информационна среда, в която социалните предприятия се развиват. Освен това социално-икономическите фактори се предопределят от същността и особеностите на социалното предприемачество. Върху изпълнението на оценяваните мерки въздействат и редица фактори, обусловени от специфичния характер на социалната икономика.

Социалната икономика акцентира върху прекия социален ефект от дейността на предприятия и/или организации, които са учредени със социална цел и целенасочено организират своята дейност, за да постигат такъв резултат. Социалната икономика е едновременно част от реалната икономика и част от гражданското общество, в която физически и/или юридически лица, сдружения на доброволци или други организирани субекти осъществяват стопанска дейност в обществена полза и реинвестират печалба за постигане на социални цели .

Градивните компоненти на функционалната структура на социалната икономика са:

1) стопанска функция за собствено ресурсно обезпечаване;
2) социална функция, реализирана чрез профила на разходите;
3) общественополитическа функция на генериране на обществени нагласи на социална солидарност.

По своята функционална структура, социалната икономика подпомага процеса на социално включване и е различна от корпоративния капитализъм.

В рамките на социалната икономика се създава устойчив бизнес модел, който не се окачествява по размера и сферите на дейност, а посредством зачитането на общи ценности, каквито са:

върховенство на демокрацията, ангажирано участие на структурите на гражданското общество за постигане на социален напредък, правата на личността; защита и прилагане на принципите на солидарност и отговорност, съчетаване на интересите на членуващите ползватели и общия интерес; демократичен контрол от страна на членовете; доброволното и открито членство, автономия на управлението и независимост по отношение на публичните органи; влагане на излишъка от приходите в услуга на членовете в съчетание с общия интерес за постигане на целите за устойчиво развитие.

Развитието на социалната икономика се основава на кооперативни, частни, колективни социално-икономически инициативи, основани на мобилизиране и кооперииране на ресурси, доверие и взаимопомощ. Доброволността на участието, демократичното и прозрачно стопанско управление и колективният избор, основан на правилото "един човек - един глас" при вземане на решения са водещи принципи. Като се основава на трудово интензивни технологии, поставя обществената полза преди печалбата, предлага по-ниски цени за социално значими продуктиб, социалната икономика увеличава жизнените шансове и води до по-равномерно разпределение на националния доход. Тези социалноикономически инициативи са реализирани с участието и овластяването на уязвими групи, разполагащи с икономическа свобода.

Предприятията на социалната икономика се управляват като бизнес, произвеждат стоки и услуги за пазарната икономика и насочват част от своите ресурси в осъществяването на социални и екологични цели.

Социалната икономика включва всички видове предприятия, независимо от правно-организационната им форма, създадени и действащи предимно за постигане на социални цели. Такива могат да бъдат кооперации, местни, самоподпомагащи се предприятия или групи, асоциации, взаимоспомагателни дружества, фондации, сдружения и други.

Социалната икономика заема специфично пространство между държавата (с нейните защитни механизми) и пазара (с неговата икономическа ефективност и насоченост към печалба, основана на капитал). Колкото по-голямо е това пространство, толкова по-голяма е необходимостта социалната икономика да покрие потребности, които не могат да бъдат удовлетворени от съществуващите институционални практики.

Социалната икономика служи и като инструмент за развитие на социални услуги; включване на пазара на труда на групи в неравностойно положение; за подобряване на функционалността на системата от социални услуги; за развитие на местните икономики, както и за борба с бедността и социалното изключване.

Чрез развитие на сектора на социалната икономика се разширяват възможностите за повишаване на икономическия ръст и приноса към БВП, заетостта и създаване на условия и благоприятна среда за иновативни, социално значими предприемачески решения.

Социалното предприемачество е стопанска дейност, насочена изцяло към създаване, експлоатация и развитие на социални предприятия. Социалният предприемач създава социално благо не чрез благотворителност, а чрез дейност, обединяваща икономически и социални цели, осигурява подкрепа за социално уязвими групи на обществото, стимулира социални позитивни промени, удовлетворява социални потребности. Той използва оптимално наличните ресурси и прилага иновативни подходи за развитие на социалната икономика.

Особено въздействие върху изпълнението на мерките имат и факторите, свързани с организацията, координацията и контролът по разработване и приложение на политики и мерки в областта на социалната икономика и институциите ангажирани със съответните отговорности. Форматът по изпълнението на тези дейности е постояннодействаща междуведомствена работна група към Министерството на труда и социалната политика или Консултативен съвет към министъра на труда и социалната политика.

---

[6] Съществуват и добри примери за предприятия на социалната икономика, които действат успешно и на пазари с изключително висока конкуренция, като сектора на информационните технологии (Specialistene, Дания).

Идентифицирани значими промени в социално-икономическия контекст в сравнение с периода на стартиране на мерките

Съществени промени в социално-икономически план настъпват с приемането на Закона за предприятиятана социалната и солидарна икономика (ЗПССИ). Законът урежда отношения, свързани със социалната и солидарна икономика, условията, организацията и реда, по които работят социалните предприятия, взаимодействието с държавата и общините и мерките за тяхното насърчаване. С приемането на Закона се предприемат решителни стъпки към развитие на социалната и солидарна икономика като стопански отрасъл със специални правила за подобряване на достъпа до заетост и обучения за придобиване или усъвършенстване на професионалната квалификация с цел повишаване на жизнения стандарт на уязвимите лица; създаване на условия за оказване на подкрепа на лицата за социално включване и самостоятелен начин на живот; намаляване на социалното неравенство и за устойчиво териториално развитие.

Субекти съгласно закона са кооперациите, юридическите лица с нестопанска цел и социалните предприятия. Очаква се Законът да въздейства върху социално-икономическите предпоставки за развитието на социалната икономика и предприемачество в благорпиятна посока.

Той предвижда социалните предприятия да се вписват в Национален регистър на социалните предприятия. Социалното предприятие осъществява своята икономическа дейност като част от персонала са хора от уязвими групи или като печалбата преимуществено се разходва за социална дейност.

Изключително важна стъпка с въвеждането на закона е дефинирането на формата и функциите на социалното предрпиятие. Социалните предприятия са два класа – клас А и клас А+. Клас А има социална дейност със социално добавена стойност, измерима съгласно Методиката (МТСП). Финансовият резултат след данъчно облагане се разходва 50% и не по-малко от 7500 лева за социална цел. Не по-малко от 30% и не по-малко от 3 лица, работещите в предприятието са: хора с увреждания; безработни; лица до 29 години; безработни лица над 55 години; лица, отглеждащи деца с увреждане; лица, зависими от алкохол или наркотици; бездомни; бежанци и др. Клас А+отговаря на всички условия на т.н. идеално социално предприятие или наусловията за клас А, както и на поне едно от изброените по-долу: Социално добавената стойност се осъществява в административните граници на общини с висока безработица. Разходва 50% и не по-малко от 75000 за социална дейност. Най-малко 30 от работниците са лица от уязвими групи и са работили без прекъсване през последните шест месеца.

Закон за предприятията на социалната и солидарна икономика влияе на социално-икономическия контекст, в който се реализират интервенциите по ОПРЧР 2014 – 2020 г. и допринася за въвеждането официални дефиниции на формите на опериране в социалното предприемачество; извежда насърчителни мерки; води до подобряване на статистическата информация; обосновава категориите социални предприятия и уязвими групи лица в обхвата на социалното предприемачество.

Промени в социално-икономическия контекст настъпват и вследствие на приемането на Национална стратегия за намаляване на бедността и насърчаване на социалното включване 2020. Стратегията направлява изграждането и реализиранто на единна, последователна и устойчива политика в областта на социалното включване, основана на интегрирания подход и междусекторното сътрудничество на национално, регионално, областно и общинско ниво. Тя посочва визията, приоритетните направления и дейностите за развитие на политиката в областта на бедността и социалното изключване в България до 2020 г.

Стратегията предвижда Реализирането на мерки за включване в заетост и обучение, съчетано с услуги за социална подкрепа на уязвимите групи на пазара на труда в съответствие с Европейската стратегия за активно включване, като една от тези мерки е именно развитието на социално предприемачество. Дефинира подход на комплексна оценка на потребностите, интегриран подход при предоставянето на услугите и индивидуална работа с фокус върху развитието на практически умения.

Редица промени в социално-икономическия контекст шроизтичат и влседствие на възприемането на Национална концепция за социална икономика се ангажира, която се ангажира със създаването и укрепване на благоприятна среда за осъществяване и развитие на модели и практики в областта на социалната икономика в Р България. Тя спомага за осигуряване на информираност, култура и ценности, свързани с предприятията и организациите в сферата на социалната икономика. Представя визия и приоритетни цели за насърчаване развитието на социалната икономика в страната. Дейностите се реализират чрез двугодишни Планове за действие по социална икономика. По този начин се представя активната позиция на държавата, формирана в резултат на съвместните усилия на широк кръг заинтересовани страни. В резултат от дейностите постепенно се формира устойчив сектор, който да съдейства за преодоляване на социалното изключване на групи хора в неравностойно положение.

Министерството на труда и социалната политика в партньорство с Национален статистически институт, Централен кооперативен съюз и Агенция за социално подпомагане реализират проект „Създаване на национална база данни на МТСП за социалните предприятия в България". Основен източник на информацията са годишните отчети на нефинансовите предприятия, съставящи и несъставящи баланс и годишният отчет на предприятията с нестопанска цел.

Основната цел на статистическото изследване на социалните предприятия в България е да идентифицира предприятията в областта на социалната икономика и да осигури информация по определени показатели за социалните предприятия в страната. Основните резултати от изследването към момента са в секция „Обобщени справки". Проектът включва технология за въвеждане и обработка на информацията за социални предприятия чрез структурирани формуляри.

Стратегическите, политически и институционални стъпки предприети през последните години съвместно чертаят посоката на обособяване, развитие и насърчаване на стопански отрасъл, който се характеризира преимуществено със социална насоченост и чиято основна цел е генериране на положителна социална добавена стойност по посока заетост, жизнен стандарт и социално включване на уязвими групи от населението.

Логически модел на интервенциите и причинно-следствената връзка между програмираните мерки и целените резултати на ниво ОП РЧР и националната политика за насърчаване на социалната икономика

Обхватът на оценката включва всички мерките, насочени към насърчаване на социалната икономика, финансирани в рамките на ОП РЧР 2007 – 2013 и ОП РЧР 2014 – 2020 г., в това число:

- всички операции, изпълнени в рамките на област на интервенция 5.1 „Подкрепа на социалната икономика" на приоритетна ос 5 „Социално включване и насърчаване на социалната икономика" на ОП РЧР 2007-2013;
- операция BG05M9OP001-2.010 „Развитие на социалното предприемачество" в рамките на приоритетна ос 2 „Намаляване на бедността и насърчаване на социалното включване" на ОП РЧР 2014-2020 г.;
- операции, изпълнени чрез финансовия инструмент „Микрокредитиране със споделен риск", финансиран от ОП РЧР 2014 – 2020, касаещи социални предприятия – получатели на микрокредит.

ОП РЧР 2007 – 2013

Приоритетно направление 5 Социално включване и насърчаване на социалната икономика попада в обхвата на сферата на действие на ЕСФ, посочена в чл. 3. 1с) от Регламент № 1081/2006.

Приоритетното направление има за цел подкрепа за социално включване на уязвими групи чрез развитие на мрежа от подкрепящи бъдещата интеграция на пазара на труда социални

услуги, насърчаване на социалното предприемачество и повишаване на трудоспособността и продължителността на трудовия живот на работната сила чрез по-добро здраве.

В това приоритетно направление са използвани максимално инструментите на системата за социална закрила и социално включване в постигането на целите на Лисабонската стратегия. В тази връзка са взети предвид мерките, заложени в Националния план за действие по социално включване, като един от стълбовете в Националния доклад по стратегиите за социална закрила и социално включване на Р България за периода 2006-2008 г.

По-голямата част от мерките, които са подкрепени чрез реализирането на това приоритетно направление, са заложени в Националния план за действие по социално включване. Редица мерки от този план са подкрепени по останалите приоритетни направления на оперативната програма. Реализирането на това приоритетно направление създава възможност и за широко участие на всички заинтересовани страни в процеса на социално включване, включително и на уязвимите групи, което е и сред една от основните цели на Националния стратегически доклад 2006-2008.

Разработените дългосрочни Общински стратегии за развитието на социалните услуги за деца и възрастни дават основание за прилагане на конкретни мерки, насочени към конкретни целеви групи и гарантират устойчивостта на постигнатите резултати. Дейностите са осъществявани на териториален принцип, като са обвързани с идентифицираните конкретни проблеми и потребности от подпомагащи дейности за уязвимите групи в общността.

Поради многостранния характер на политиката по социално включване това приоритетно направление обхваща само част от нейните проявления, а именно:

1) Насърчаване на равните възможности за достъп до пазара на труда за уязвимите групи чрез широк спектър качествени и комплексни подкрепящи социални и здравни услуги.
2) Създаване на устойчиви модели за развитие на социални предприятия и насърчаване на общностните инициативи за развитие на социалната икономика.
3) Насърчаване на равните възможности за уязвимите групи чрез иновативни подходи;
4) Подобряване на здравното състояние на населението чрез подобряване достъпа до здравни услуги и повишаване на здравната култура, особено сред уязвимите групи.

Основна цел на **Област на интервенция 5.1. Подкрепа на социалната икономика** е да се насърчи развитието на социалната икономика и да се инвестира в социален капитал. В рамките на тази област на интервенция се предоставя подкрепа на съществуващи специализирани предприятия и кооперации на хора с увреждания и социални предприятия. От друга страна, се подкрепя създаването на нови форми на социални предприятия и условия за активизиране на общностни и доброволчески инициативи, допринасящи за повишаване на равнището на социалния капитал.

Операциите, изпълнени в рамките на тази област на интервенция, са обособени в две основни групи:

- Подкрепа на съществуващи специализирани предприятия и кооперации на хора с увреждания и социални предприятия чрез развиване на социално предприемачество,
- Подкрепа за създаване на нови социални предприятия, специализирани предприятия и кооперации на хора с увреждания и създаване на условия за активизиране на общностни и доброволчески инициативи, допринасящи за повишаване на равнището на социалния капитал като иновативен производствен фактор при социалната икономика.

Една от възможностите за включване в трудова дейност на хора със специфични възможности е чрез кооперациите и специализираните предприятия на хора с увреждания и социалните предприятия. Тяхната дейност е от съществено значение за социалната интеграция на хората с увреждания и е реална възможност те да повишават качеството си на живот чрез развиване и упражняване на различни трудови умения. Създаването на специализирана заетост за хора с трайни увреждания и нейният обхват са широки и могат да подпомагат лицата за включването им на реалния трудов пазар, когато това е възможно. Подходът, който се прилага за реализиране на специфичните цели е насочен към разширяване на възможностите на

специализираните предприятия и кооперации на хора с увреждания, подкрепена заетост и създаване на специализирани работни места в обичайна трудова среда, както и към специализирани трудови дейности, предназначени за хора с увреждания.

Специализираната заетост дава възможност на хората с увреждания да извършват реална трудова дейност, докато специализираните трудови дейности по своята същност са социални услуги, с цел да се даде възможност на хората с увреждания да извършват дейност, от която не се очаква търговски продукт или услуга с реален икономически принос. В обхвата на специализираните трудови дейности попадат лицата, които не могат да работят в обичайна среда и нямат шансове за трудова реализация. Ангажирането на тези хора в подобни дейности е от съществено значение за тяхното социално включване – те имат възможност за социални контакти, осмислят ежедневието си, получават правомощия и респективно отговорности. От друга страна, за техните близки това е реална възможност да работят и да се усъвършенстват, което ще допринесе за повишаване на жизнения стандарт на техните семейства.

Подкрепата, насочена към специализираните предприятия и кооперации на хората с увреждания, работодатели и социалните предприятия е в посока създаване на благоприятна, достъпна и здравословна специализирана работна среда за целевите групи.

В обхвата на дейностите са включени:

- Оборудване и адаптиране на работни места за хора с увреждания и въвеждане на иновативни подходи за електронно включване с оглед социалното включване на хората от целевите групи;
- Създаване на нови работни места в сектора на социалната икономика и насърчаване на доброволчески и общностни инициативи, генериращи заетост за хора от уязвимите групи;
- Провеждане на мотивационни обучения за хора с увреждания в специализирана работна среда за придобиване на умения за активно поведение и трудова дейност;
- Консултантски услуги за развитие на социално предприемачество;
- Обучения за повишаване на управленските и бизнес умения и внедряване на добри практики в социалните предприятия, кооперациите и специализираните предприятия за хора с увреждания;
- Създаване на работни места за специалисти в сектора на социалната икономика;
- Обучение и квалификация на хората, работещи в социалните предприятия и на тези, които имат желание да постъпят в тях;
- Информиране на обществото относно възможностите и потенциала на социалната икономика, социалния капитал и общностните инициативи за установяване на равни възможности за хората от уязвимите групи и социалното им включване.

Целеви групи: ползватели на социални услуги в специализирани институции и в общността /деца и пълнолетни лица/; хора с увреждания, уязвими етнически групи (роми и др.), лица, които полагат грижи за зависими членове на семейството; деца и семейства в риск /бедни семейства и др./, лица на социално подпомагане, възрастни хора, лица, напускащи специализирани институции за предоставяне на социални услуги, лицастрадащи от различни зависимости, бивши затворници и други групи в риск от социално изключване.

В рамките на ОИ 5.1 са програмирани следните 5 операции, реализирани като схеми за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ:

- BG051PO001-5.1.01 „Социално предприемачество – популяризиране и подкрепа на социални предприятия";
- BG051PO001-5.1.02 „Нови възможности";
- BG051PO001-5.1.03 „Шанс за всички"
- BG051PO001-5.1.04 „Помощ в дома";
- BG051PO001-5.1.05 „Съпричастност"[7].

[7] Схемата се реализира по всички области на интервенция на приоритетна ос 5.

Схемите покриваха диапазон от допълващи се мерки: от подкрепа на развитието на социалното предприемачество чрез предоставяне на подкрепа за създаването на нови модели за развитие на социални предприятия и подкрепа за специализирани предприятия и кооперации за хора с увреждания за предоставяне на обучения за придобиване или повишаване на професионална квалификация и осигуряване на заетост за хора с увреждания, през осигуряване на достоен живот за хора, които са в частична или пълна невъзможност за самообслужване и са в риск от социална изолация, до подкрепа за общините за справяне с проблеми, произтичащи от бедността и социалната изолация на хората от съответната община посредством подпомагане на местните власти да осигурят заетост на лица от рискови групи.

Степента на постигане на целта по тази област на интервенция може обективно да бъде измерена посредством проследяване на напредъка по заложените индикатори:

Таблица 1 Индикатори и постигнати резултати по област на интервенция 5.1 от ОП РЧР 2007 – 2013

Индикатор	Мерна единица	База	Постигнат резултат 2007-2015	Целева стойност 2015
Индикатор 1.1: Брой новосъздадени предприятия в сферата на социалната икономика (И)	брой	-	81	150
Индикатор 1.2: Брой лица, започнали работа в сектора на социалната икономика (Р)	брой	-	7789	2 000
Индикатор 2.1: Брой подкрепени съществуващи форми на предприятия в сферата на социалната икономика (И)	брой	-	169	180
Индикатор 2.2: Брой лица, преминали от сектора на социалната икономика към реалния пазар на труда, вследствие на предоставени интегрирани социални услуги (Р)	брой/ дял	-	1231	8% от започналите работа в сектора на социалната икономика

За програмния период 2007-2013 г. по област на интервенция 5. 1. са сключени общо 265, а прекратени 12 договора. Информация по отделните схеми е представена в таблицата, по-долу:

Таблица 2 Брой договори по област на интервенция 5.1 от ОП РЧР 2007 – 2013

Схема	Брой договори		Бюджет (договорени средства)
	Сключени	Прекратени	
BG051PO001-5.1.01 "Социално предприемачество. Популяризиране и подкрепа на социални предприятия /Пилотна фаза /"	43	3	10 492 548,05 лв.
BG051PO001-5.1.02 "Нови възможности"	32	2	6 191 185,05 лв.
BG051PO001-5.1.03 "Шанс за всички"	14	7	606 156,08 лв.
BG051PO001-5.1.04 "Помощ в дома"	165	0	32 194 777,37 лв.
BG051PO001-5.1.05 "Съпричастност"	8	0	2 133 896,51 лв.

Таблица 3 Специфични цели на ОП РЧР 2007-2013 във връзка с ПО 5

Приоритетна ос	Област на интервениця	Цели	Специфични цели на ОП РЧР	
Приоритетна ос 5 Социално включване и насърчаване на социалната икономика	5.1. Подкрепа на социалната икономика	Насърчаване развитието на социалната икономика и инвестиция в социалния капитал; усъвършенстване на модела за развитие на социалната икономика; подкрепа на съществуващи специализирани предприятия и кооперации на хора с увреждания и социални предприятия; създаване на нови форми на социални предприятия, в това число и защитени работилници, и условия за активизиране на общностни и доброволчески инициативи	Повече и по-добри работни места и по-висока продуктивност	Увеличено инвестиране в човешкия капитал чрез по-добро и по-достъпно образование

Цели на операциите от област на интервенция – 5.1. „Подкрепа на социалната икономика“, реализирани като схеми за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ.

Таблица 4 Специфични цели на операциите от област на интервенция 5.1 от ОП РЧР 2007 – 2013

Схема	Цел	Целеви групи	Индикатори за изпълнение
BG051PO001-5.1.01 "Социално предприемачество. Популяризиране и подкрепа на социални предприятия /Пилотна фаза /"	Да се подкрепи развитието на социалното предприемачество като възможност за подобряване качеството на живот на лица от рискови групи и преодоляване на социалната им изолация.	Хора с трайни увреждания Лица, изтърпели наказание лишаване от свобода; Самотни родители, Многодетни майки Лица от малцинствени етнически групи Лица, напускащи специализирани институции, Лица, страдащи от различни зависимости Дълготрайно безработни лица, обект на социално подпомагане	*Индикатори за изпълнение:* 1. Създаване и/или подкрепа на поне 44 предприятия в сферата на социалната икономика. 2. Обучени минимум 40 доставчици на социални услуги, работодатели, юридически лица с нестопанска цел за създаване на работни места в сферата на социалната икономика. 3. Проведени минимум 40 информационни кампании за привличане на гражданското общество и повишаване на обществената информираност за възможностите на социалното предприемачество. *Индикатори за резултат;* 1. Брой лица започнали работа в сектора на социалната икономика - 264; Брой лица, преминали от сектора на социалната икономика към реалния пазар на труда, вследствие на предоставени интегрирани социални услуги – поне 8% от започналите

			работа в сектора на социалната икономика.
BG051PO001-5.1.02 "Нови възможности"	Развитие на социалната икономика и създаване на социален капитал чрез подкрепа на общините за осигуряване на заетост и активност на лица от рискови групи.	Хора с трайни увреждания Лица, изтърпели наказание лишаване от свобода; Самотни родители, Многодетни майки Лица от малцинствени етнически групи Лица, напускащи специализирани институции, Лица, страдащи от различни зависимости Дълготрайно безработни лица, обект на социално подпомагане; Заети в социалните предприятия	Индикатори за изпълнение: Брой новосъздадени форми на предприятия в сферата на социалната икономика -100 Брой лица, ангажирани в социалните предприятия - най-малко 800 Индикатори за резултат: Персонал, назначен в новосъздадените социални предприятия. Брой лица, преминали от сектора на социалната икономика към реалния пазар на труда, вследствие предоставените интегрирани социални услуги - 8% от започналите работа в сектора на социалната икономика Лицата следва да са преминали от сектора на социалната икономика към реалния пазар на труда, в период от една година след приключване на проекта.
BG051PO001-5.1.03 "Шанс за всички"	Подкрепа за социалното включване на хора с увреждания чрез подкрепа за специализирани предприятия и кооперации за хора с увреждания за предоставяне на обучения за придобиване или повишаване на професионална квалификация и осигуряване на заетост.	„Хора с увреждания", попадат лица, които към момента на кандидатстване не са част от персонала на кандидата	За изпълнение: Брой подкрепени съществуващи форми на предприятия в сферата на социалната икономика най-малко 40 Брой лица, включени в обучение за придобиване или повишаване на професионалната квалификация или за придобиване на ключови компетенции - 2000 За резултат: Брой лица, започнали работа в сектора на социалната икономика - 300 Брой лица, преминали от сектора на социалната икономика към реалния пазар на труда, вследствие предоставените интегрирани социални услуги - 8% от започналите работа в сектора на социалната икономика (в рамките на 12 месеца след приключване на финансираните проекти).
BG051PO001-5.1.04 "Помощ в дома"	Устойчив модел за осигуряване на достоен живот и предоставяне на услуги в домашна среда за хора, които са в частична или пълна невъзможност за самообслужване и са в риск от	Безработни лица, в трудоспособна възраст, които не са придобили право на пенсия за осигурителен стаж и възраст или на професионална пенсия за ранно пенсиониране11 Лица с трайни увреждания с	Индикатори за изпълнение: Брой новосъздадени социални предприятия - най-малко 60 Брой подкрепени съществуващи форми на предприятия в сферата на социалната икономика – най - малко 100 Индикатори за резултат: Брой лица, започнали работа в сектора на социалната икономика - най- малко 3000 лица Брой лица, преминали от сектора на социалната икономика към реалния

	социална изолация.	ограничения или невъзможност за самообслужване Възрастни хора с ограничения или невъзможност за самообслужване	пазар на труда - 8% от започналите работа в сектора на социалната икономика
BG051PO001-5.1.05 "Съпричастност"	Създаване на предпоставки за активно социално включване на хората с увреждания посредством популяризиране и реално приложение на политиките за равни възможности и социално включване.	Хора с увреждания и техните семейства; Представители на различни общности; Заети в социални предприятия, специализирани предприятия и кооперации на хора с увреждания и др	Индикатори за изпълнение: Брой обществени информационни кампании за запознаване на обществеността с потребностите на хората с увреждания и за превенция на уврежданията - най-малко 15. Брой създадени центрове за подкрепа на хора с увреждания - най-малко 15. Индикатори за резултат: Население, обхванато от информационни кампании - най-малко 2 000 000 души. Брой лица, започнали работа в сектора на социалната икономика и/или преминали към реален пазар на труда - най-малко 300.

В допълнение, през програмния период 2007 – 2013 г. е осигурена допълняемост на интервенциите, насочени към развитие на социалната икономика, между ОП РЧР и Оперативна програма „Развитие на конкурентоспособността на българската икономика“ (ОП РКБИ). Схема „Социално предприемачество. Популяризиране и подкрепа на социални предприятия /Пилотна фаза/" беше допълнена от ОП РКБИ чрез изпълнението на процедура BG161PO003-2.1.10 „Подкрепа за предприятия и кооперации на хора с увреждания". Целта на процедурата е да допринесе за повишаване на конкурентоспособността на специализираните предприятия и кооперации на хора с увреждания в България чрез насърчаване на инвестициите в съвременни технологии и оборудване и предоставяне на достъп до професионални съвети и консултации, свързани с новите технологии, процеси, продукти и услуги. Тя се реализира в два компонента: 1. „Инвестиции" - стимулиране на инвестициите за разширяване на дейността на предприятията и кооперациите на хора с увреждания и диверсификация на тяхната продукция с цел повишаване на конкурентоспособността им на българския и международен пазар; и 2. „Услуги" - достъп на предприятията и кооперациите на хора с увреждания до професионални съвети и консултации, пряко свързани с въвеждането на новите технологии, продукти, процеси и услуги. Сключени са общо 24 договора.

ОП РЧР 2014-2020

В рамките на приоритетна ос 2 „Намаляване на бедността и насърчаване на социалното включване“ на ОП РЧР 2014-2020 е програмиран отделен инвестиционен приоритет 4 „Насърчаване на социалното предприемачество и на професионалната интеграция в социалните предприятия и насърчаване на социалната и солидарна икономика с цел улесняване на достъпа до заетост", чиято основна цел е да се улесни достъпът до заетост и да се осигури подкрепа за социалното включване на уязвими групи чрез създаване на подходящи условия за тяхната професионална интеграция в сферата на социалната икономика.

Целта на този инвестиционен приоритет е да улесни достъпа до заетост и да осигури подкрепа за социалното включване на уязвими групи чрез създаване на подходящи условия за тяхната професионална интеграция в сферата на социалната икономика.

В резултат от изпълнението на дейностите, заложени под настоящия инвестиционен приоритет, се цели да се подобри и достъпа до финансиране на социалните предприемачи, както и засилване на управленските възможности и капацитет за създаване и развитие на социални предприятия.

Подкрепата ще бъда насочена основно към създаване на възможности за заетост и професионална интеграция в социалните предприятия на хората с увреждания и други представители на рискови групи, като важна предпоставка за намаляване на бедността и риска от социално изключване. Осигуряването на заетост на уязвими социални групи в обществото ще доведе и до устойчивост на мерките в сферата на социалната политика.

Придобиването на реални трудови и/или професионални умения на хората с увреждания и на представителите на уязвими социални групи на пазара на труда е важна предпоставка за преодоляване на социалната им изолация, повишаване на качеството на живот и стимулиране на конкурентоспособността им в работна среда. В тази връзка подкрепата ще бъде насочена и към обучителни мерки за придобиване на умения и знания в реална работна среда.

Развитието на социалната икономика ще допринесе за постигане на заложената от България национална цел по Стратегия „Европа 2020" – намаляване на лицата, в риск от бедност с 260 хил. души. Дейностите също така ще допринесат за постигане на целите, заложени в Съобщение на комисията до Европейския парламент, Съвета, Икономическия и социален комитет и Комитета на регионите относно „Инициатива за социалното предприемачество".

Приоритетна ос	**Тематична цел**	**Инвестиционни приоритети**	**Специфични цели, съответстващи на инвестиционния приоритет**	**Общи и специфични за програмата показатели за резултати, за които е определена целева стойност**
Приоритетна ос 2 „Намаляване на бедността и насърчаване на социалното включване"	Тематична цел № 9 „Насърчаване на социалното приобщаване, борба с бедността и всяка форма на дискриминация	ИП 4 „Насърчаване на социалното предприемачество и на професионалната интеграция в социалните предприятия и насърчаване на социалната и солидарна икономика с цел улесняване на достъпа до заетост"	СЦ: Увеличаване броя на заетите в социалните предприятия след получена подкрепа	Брой подкрепени кооперативни предприятия и предприятия на социалната икономика, продължили дейността си 6 месеца след приключване на операцията; Неактивни и безработни участници в заетост след приключване на операцията Неактивни и безработни участници от ромски произход в заетост след приключване на операцията

Обосновка за избора на тематични цели и инвестиционни приоритети

Избрана тематична цел	**Обосновка**
Тематична цел 9: Насърчаване на социалното приобщаване,	Висок риск от бедност, социално изключване и лишения за специфични групи от населението; - Наличие на „гнезда" от бедност и социално изключване, регионални диспропорции на пазара на труда, ограничен достъп до услуги и възможности за заетост; - Ниска популярност и слабо признание на социалните предприятия като важен инструмент за намаляване на бедността и социалното изключване; - Насърчаването на социалното предприемачество е част от Националната концепция за социална икономика и Планът за действие по социална икономика 2014 – 2015 г., приети от МС, както и от Националната стратегия за намаляване на бедността и насърчаване на социалното включване 2020.

За изпълнението на заложените цели и дейности е програмирана операция BG05M9OP001-2.010 „Развитие на социалното предприемачество“.

Схема	Брой договори към месец октомври 2019 г.		Бюджет (договорени средства)
	Сключени	Прекратени	
BG05M9OP001-2.010 "Развитие на социалното предприемачество"	243	10	51 234 538,91 лв.

Основна цел и индикатори на операцията

Схема	Цел	Целеви групи	Индикатори
BG05M9OP 001-2.010 "Развитие на социалното предприема чество"	Да се улесни достъпа до заетост и да се осигури подкрепа за социалното включване на уязвими групи чрез създаване на подходящи условия за тяхната професионална интеграция в сферата на социалната икономика	Хора с увреждания23; Лица в неравностойно положение на пазара на труда и други социално изключени лица24; Представители на различни общности, заети в социалните предприятия, кооперации и специализирани предприятия за хора с увреждания; Лица, заети в институции и организации, свързани със социалното предприемачество.	Брой кооперативни предприятия и предприятия на социалнаота икономика, получили подкрепа Брой неактивни/безработни участници Индикаотри за резулатат: Брой кооперативни предприятия и предприятия на социалнаота икономика, продължили дейността си 6 месеца следприключване на операцията Брой участници в заетост след приключване

Таблица 5 Основна цел и индикатори на операция BG05M9OP001-2.010

Като цяло, индикаторите на ОП РЧР следват преди всичко обосновката на интервенционната логика, т.е. изпълнението, резултатите и въздействията са свързани логично.

От ОП РЧР са насочени общо 30,6 млн. лева за **финансовия инструмент „Микрокредитиране със споделен риск“**, като микрокредити се предоставят от месец декември 2017 г. Целта на Финансовия инструмент е да подобри достъпа до финансиране за създаване и развитие на стартиращи предприятия на лица от определени уязвими групи и на социални предприятия, както и да привлече допълнителен частен капитал, насочен към постигане на публичните политики в сферата на заетостта.

Допустимите дейности за финансиране обхващат следните параметри: Придобиване на материални и нематериални дълготрайни и краткотрайни активи за развитие или разширяване на дейността на предприятието /самонаетото лице или покриване на др. разходи, свързани с основната стопанска дейност; работен капитал за развитие или разширяване на дейността; специфично и професионално обучение на служителите/работниците или предприемача/самонаетото лице. Към момента финансирането е вече достъпно за крайни получатели.

Чрез финансовия инструмент се подкрепят лица, които при равни други условия не биха имали достъп до финансиране от банките. Кредитите са насочени към стартиращи предприятия и социални предприятия, както и към предприятия, създадени от хора, които са безработни повече от 6 месеца, лица с увреждания и младежи на възраст до 29 години. Размерът на

предоставяните кредити варира между 5 000 лв. и 48 895 лв., а срокът на погасяване на заемите е до 10 години с възможност за 2 годишен гратисен период. Чрез този финансов инструмент е предвидено до 2023 г. броят крайни получатели с микрокредити – социални предприятия, да достигне 565, като размерът на микрокредитите, изплатени на крайни получатели - социални предприятия, да възлезе на 14 134 289 лв. Към настоящия момент са сключени три договора на обща стойност 32 279,15 лв.

Възможни или необходими ограничения на обхвата на оценката

Ограничение на обхвата	Обосновка	Въздействие върху оценката
Оценката се извършва в етап, в който ОП РЧР 2014 – 2020 все още е в изпълнение.	Оценката ще бъде последваща спрямо мерките от ОП РЧР 2007 – 2013 и междинна спрямо мерките от ОП РЧР 2014 – 2020. Това ограничава набора от данни и ресурсите, на базата на които ще бъде изготвен анализ и софрмирана оценка на мерките от ОП РЧР 2014 – 2020.	Ограничението в известна степен ще окаже влияние върху изчерпателността на оценката на цялостното въздействие върху намаляване на бедността и насърчаване на социалното включване и оценката на устойчивостта на операция BG05M9OP001-2.010 „Развитие на социалното предприемачество“ в на ОП РЧР 2014-2020 г.; Ограничението също така ще се отрази на цялостната оценка на ефективността и измерването на социалната добавена стойност от дейността на социални предприятия, получили микрокредит от финансовия инструмент „Микрокредитиране със споделен риск“, финансиран от ОП РЧР 2014 - 2020

Ограничение на обхвата	Обосновка	Въздействие върху оценката
Приемането на закона за предприятията на социалната и солидарна икономика през месец октомври 2018 г.	От приемането на Закона е изминала една година. Правилник за прилагане на Закона за предприятията на социалната и солидарна икономика е одобрен в средата на 2019 г. Това дава хоризонт за наблюдение и анализ на промените в политиката за социално предприемачество и отражението върху мерките по ОП РЧР, но в рамките на много ограничен период на въздействие.	Периодът ограничава оценката по отношение на въздействието на прилаганата нормативната система от правила за социалната икономика. Ограничена е оценката по отношение на оперирането на социалните предприятия и тяхното взаимодействието с държавата и общините в условията, организацията и реда, обусловени от Закона. Правилникът за прилагане на Закона функционира от средата на годината и няма достатъчно натрупана практика от прилагането му, за да се направи оценка на оценка на функционирането на социалнот предприемачестов в условията на неговото прилагане.
Методиката за оценка на социаланта добавена стойност е одобрена в средата на 2019 г.	Периодът на прилагане на Методиката за оценка на социалната добавена стойност все ощее твърде кратък, за да може да се направи обзор на промените в развитието на оциалната икономика вследствие на нейното приемане.	Методиката задава механизма за оценка на социалните ефекти от дейността на предприятието и последиците от тях за широк кръг от заинтересовани страни, какот и преките ползи за обществото и общностите, където социалните предприятия реализират своята дейност. За периода на нейното прилагане не може да се очертае цялостно заключение относно оценката на социалната добавена стойност посредством Методиката и въздействието от приалгането й върху социалната икономика.

Идентифицирани релевантни политики, свързани с постигане на резултати в областта на социалното предприемачество. Допълняемост, синергия, риск от припокриване, демаркация

Релевантна политика	Равнище	Възможни ефекти на допълняемост, синергия, риск от припокриване, демаркация
Стратегия на Съюза за интелигентен, устойчив и приобщаващ растеж „Европа 2020“	международно	Синергия и допълняемост ОП РЧР се основава на три стълба, единият от които е „Намаляване на бедността и насърчаване на социалното включване.“ За постигане на устойчив напредък в посока намаляването на високия риск от бедност и социално изключване, на които са изложени българските граждани, който носи пряк приност за изпълнение на Стратегията за за интелигентен, устойчив и приобщаващ растеж
Лисабонска конвенция	международно Съвета на Европа и	Допълняемост – Приоритетна ос 5 Социално включване и насърчаване на социалната икономика

	ЮНЕСКО	допълва и допринася за осъществяване на целите на Лисабонската конвенция: Насърчаване на социалното включване на уязвимите групи – Пътеки за интеграция и реинтеграция в заетостта на хората в неравностойно положение; борба с дискриминацията по отношение на достъпа и развитието в рамките на пазара на труда и възприемане на подход за адаптиране на работното място
Националан програма за рзвитие: България 2020	ннационално	ОП РЧР 2014 – 2020 и конкретно целите на ос 5 Социално включване и насърчаване на социалната икономика кореспондират с Цел 1 на НПР България 2020 – Повишаване на жизнения стандарт чрез конкурентоспосоно образование и обучение, създаване на условия за качествена заетост и социално включване и гарантиране на достъпно и качествено здравеопазване и конкретно с Приоритет 2 Намаляване на бедността и насърчаваен на социалното включване чрез осигиряване на възможности за заетост и повишаване на доходите от труд и осигуряване на устойчиви, качествени и достъпни междусекторни услуги с цел превенция на социалното изключване.
Национална програма за реформи 2007 – 2009	национално	Допълняемост – Приоритетна ос 5 Социално включване и насърчаване на социалната икономика ОП РЧР 2007 – 2013 допринася за изпълнението на индикативните цели на Националната програма: Ефективна интеграция на лицата от неравнопоставените групи на пазара на труда
Национална програма за реформи 2011 – 2015	национално	Допълва целенасочени действия в подкрепа на растежа, осигуряване на институционална и финансова подкрепа за предприятията и намаляване на безработицата сред най-уязвимите групи.
Конвенция на ООН за правата на хората с увреждания	международно ООН	Програма ОП РЧР допълва целите и принципите на Конвенцията: Чл 4 (2) По отношение на икономическите, социалните и културните права всяка държава - страна по конвенцията, се задължава да предприема мерки, използвайки в максимална степен своите налични ресурси, и когато това е необходимо, в рамките на международно сътрудничество, за постепенното постигане на пълноценното упражняване на тези права, без оглед на и в допълнение към задълженията по настоящата конвенция, които са незабавно приложими в съответствие с международното право.
Национална стратегия за хората с увреждания 2016-2020 г.	национално	Програмата допълва и допринася за следните мерки от Националната стратегия: Реализиране на програми за заетост на национално и местно ниво за създаване на работни места с осигуряване на трайна заетост за хората с увреждания на пазара на труда. Реализиране на насърчителните мерки за работодателите с цел осигуряване на по-дългосрочна и качествена заетост.

Актуализираната стратегия по заетостта на Република България 2013-2020 г.	национално	Допълняемост с приоритетите за повишаване на заетостта в условията на интелигентен, устойччив и приобщаващ растеж – Подкрепа за повишаване на търсенето на работна сила, Насърчаване на заетостта на „бели работни места" включително в областта на социалните услуги за социално включване и превенция на социалното изключване
Национална стратегия на Република България за интегриране на ромите (2012 - 2020)	национало	ОП РЧР 2014 – 2020 е съгласувана и допълва Националната стратегия чрез приоритетна ос 2 Намаляване на бедността и насърчаване на социалното включване ИП: Социално-икономическа интеграция на маргинализирани общности като роми и ИП: Активно включване по отношение на насърчаване на равните възможности, активно участие и подобряване на положението на пазара на труда.

Предмет на оценката и „теорията на промяната", непосредствена връзка между оценяваните мерки и желаната промяна в стойността на определение променливи

Предмет на оценката са ефективността, ефикасността и въздействието на всички мерките, насочени към насърчаване на социалната икономика, финансирани в рамките на ОП РЧР 2007 – 2013 и ОП РЧР 2014 – 2020 г., в това число:

- ✓ всички операции, изпълнени в рамките на област на интервенция **5.1 „Подкрепа на социалната икономика"** на **приоритетна ос 5 „Социално включване и насърчаване на социалната икономика"** на ОП РЧР 2007-2013;
- ✓ операция **BG05M9OP001-2.010 „Развитие на социалното предприемачество"** в рамките на **приоритетна ос 2 „Намаляване на бедността и насърчаване на социалното включване"** на ОП РЧР 2014-2020 г.;
- ✓ **социални предприятия –** получатели на микрокредит от финансовия инструмент **„Микрокредитиране със споделен риск"**, финансиран от ОП РЧР 2014 – 2020, касаещи социални предприятия – получатели на микрокредит.

Мерки за подкрепа на социалната икономика по ОП РЧР 2007-2013

В Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси" 2007 – 2013 бе изведена отделна област на интервенция – 5.1. „Подкрепа на социалната икономика", насочена към насърчаване развитието на социалната икономика и подкрепа за развитието на повече социален капитал. За осъществяването на поставените цели бяха програмирани мерки в рамките на следните 5 операции, реализирани като схеми за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ:

- BG051PO001-5.1.01 „Социално предприемачество – популяризиране и подкрепа на социални предприятия";
- BG051PO001-5.1.02 „Нови възможности";
- BG051PO001-5.1.03 „Шанс за всички"
- BG051PO001-5.1.04 „Помощ в дома";
- BG051PO001-5.1.05 „Съпричастност".

Схемите покриваха диапазон от допълващи се мерки: от подкрепа на развитието на социалното предприемачество чрез предоставяне на подкрепа за създаването на нови модели за развитие на социални предприятия и подкрепа за специализирани предприятия и кооперации за хора с увреждания за предоставяне на обучения за придобиване или повишаване на професионална квалификация и осигуряване на заетост за хора с увреждания, през осигуряване на достоен живот за хора, които са в частична или пълна невъзможност за самообслужване и са в риск от социална изолация, до подкрепа за общините за справяне с проблеми, произтичащи от бедността и социалната изолация на хората от съответната община посредством подпомагане на местните власти да осигурят заетост на лица от рискови групи.

Степента на постигане на целта по тази област на интервенция може обективно да бъде измерена посредством проследяване на напредъка по заложените индикатори:

Индикатори и постигнати резултати по област на интервенция 5.1.

Индикатор	Мерна единица	База	Постигнат резултат	Целева стойност
			2007-2015	2015
Индикатор 1.1: Брой новосъздадени предприятия в сферата на социалната икономика (И)	брой	-	81	150
Индикатор 1.2: Брой лица, започнали работа в сектора на социалната икономика (Р)	брой	-	7789	2 000
Индикатор 2.1: Брой подкрепени съществуващи форми на предприятия в сферата на социалната икономика (И)	брой	-	169	180
Индикатор 2.2: Брой лица, преминали от сектора на социалната икономика към реалния пазар на труда, вследствие на предоставени интегрирани социални услуги (Р)	брой/ дял	-	1231	8% от започналите работа в сектора на социалната икономика

За програмния период 2007-2013 г. по област на интервенция 5. 1. са сключени общо 265, а прекратени 12 договора. Информация по отделните схеми е представена в таблица 2.

В таблицата по-горе са изложени данни за стойностите на индикаторите, от които е видна „теорията на промяната". Данните са показателни за наличието на непосредствената връзка между оценяваните мерки и желаната промяна в стойността на определените променливи (целевата стойност на показателите за изпълнение и резултат).

Брой договори и бюджет по схемите по област на интервенция 5.1.

Схема	Брой договори		Бюджет (договорени средства)
	Сключени	Прекратени	
BG051PO001-5.1.01 "Социално предприемачество. Популяризиране и подкрепа на социални предприятия /Пилотна фаза /"	43	3	10 492 548,05 лв.
BG051PO001-5.1.02 "Нови възможности"	32	2	6 191 185,05 лв.
BG051PO001-5.1.03 "Шанс за всички"	14	7	606 156,08 лв.
BG051PO001-5.1.04 "Помощ в дома"	165	0	32 194 777,37 лв.
BG051PO001-5.1.05 "Съпричастност"	8	0	2 133 896,51 лв.

В допълнение, през програмния период 2007 – 2013 г. беше осигурена допълняемост на интервенциите, насочени към развитие на социалната икономика, между ОП РЧР и Оперативна програма „Развитие на конкурентоспособността на българската икономика" (ОП РКБИ). Схема „Социално предприемачество. Популяризиране и подкрепа на социални предприятия /Пилотна фаза/" беше допълнена от ОП РКБИ чрез изпълнението на процедура BG161PO003-2.1.10 „Подкрепа за предприятия и кооперации на хора с увреждания". Целта на процедурата е да допринесе за повишаване на конкурентоспособността на специализираните предприятия и

кооперации на хора с увреждания в България чрез насърчаване на инвестициите в съвременни технологии и оборудване и предоставяне на достъп до професионални съвети и консултации, свързани с новите технологии, процеси, продукти и услуги. Тя се реализира в два компонента: 1. „Инвестиции" - стимулиране на инвестициите за разширяване на дейността на предприятията и кооперациите на хора с увреждания и диверсификация на тяхната продукция с цел повишаване на конкурентоспособността им на българския и международен пазар; и 2. „Услуги" - достъп на предприятията и кооперациите на хора с увреждания до професионални съвети и консултации, пряко свързани с въвеждането на новите технологии, продукти, процеси и услуги. Сключени са общо 24 договора.

Мерки за подкрепа на социалната икономика по ОП РЧР 2014-2020

В рамките на приоритетна ос 2 „Намаляване на бедността и насърчаване на социалното включване" на ОП РЧР 2014-2020 е програмиран отделен инвестиционен приоритет 4 „Насърчаване на социалното предприемачество и на професионалната интеграция в социалните предприятия и насърчаване на социалната и солидарна икономика с цел улесняване на достъпа до заетост", чиято основна цел е да се улесни достъпът до заетост и да се осигури подкрепа за социалното включване на уязвими групи чрез създаване на подходящи условия за тяхната професионална интеграция в сферата на социалната икономика.

За изпълнението на заложените цели и дейности е програмирана операция BG05M9OP001-2.010 „Развитие на социалното предприемачество".

Брой договори и бюджет по схема BG05M9OP001-2.010

Схема	Брой договори към месец октомври 2019 г.		Бюджет (договорени средства)
	Сключени	Прекратени	
BG05M9OP001-2.010 "Развитие на социалното предприемачество"	243	10	51 234 538,91 лв.

	Индикатори за изпълнение			Индикатори за резултат		
	Индикатор	Мерна единица	Целева стойност	Индикатор	Мерна единица	Целева стойност
1	Кооперативни предприятия и предприятия на социалната икономика, получили подкрепа	Брой	70	Подкрепени кооперативни предприятия и предприятия на социалната икономика, продължили дейността си 6 месеца след приключване на операцията	Брой	35
2	Неактивни или безработни участници	Брой	480	Неактивни или безработни участници в заетост след приключване	Брой	240

В таблицата по-горе са изложени данни за стойностите на индикаторите, от които е видна „теорията на промяната". Данните са показателни за наличието на непосредствената връзка между оценяваните мерки и желаната промяна в стойността на определените променливи (целевата стойност на показателите за изпълнение и резултат).

Преглед на изготвените анализи и оценки на мерки в сферата на социаланта икономика и насърчаване на социалното предприемачество

При анализа и подготовката на оценката се вземат предвид следните изготвени анализи и оценки на мерки в сферата на социалната икономика и насърчаване на социалното предприемачество:

- ✓ Предварителна оценка на оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“ за периода 2014 – 2020, Министерство на труда и социалната политика;
- ✓ Предварителна оценка на оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“ за периода 2007 – 2013, Министерство на труда и социалната политика;
- ✓ Анализ на социалното предприемачество в българия, Проект „Инициатива за иновации в социалната икономика" се осъществява с финансовата подкрепа на Европейския социален фонд и Република България чрез оперативна програма „Развитие на човешките ресурси", схема „Без граници – Компонент 1“;
- ✓ Социалните предприятия и социалната икономика Призив за действия, отправен от експертната група по социално предприемачество към Комисията (GECES), октомври 2016 г.;
- ✓ Цялостна предварителна оценка на въздействието на законопроект на министерския съвет на закон за предприятията на социалната и солидарна икономика, октомври 2017-март 2018;
- ✓ Цялостна предварителна оценка на въздействието на проект на Правилник за прилагане на Закон за предприятията на социалната и солидарна икономика, февруари 2019 г.;
- ✓ Цялостна предварителна оценка на въздействието на проект на Методика за оценка на социалната добавена стойност, произведена от предприятие съгласно чл. 7, т. 1 .и §7 от Заключителни разпоредби на Закона за предприятията на социалната и солидарна икономика;
- ✓ Развитие на социалната икономика в Европейския съюз през последните години, Европейски икономически и социален комитет;
- ✓ Оценка на ефективността, ефикасността и въздействието на мерките за деинституционализация и насърчаване на социалното включване, финансирани в рамките на ОП РЧР 2007 – 2013;
- ✓ The social economy in the european union, European Economic and Social Committee (Социалната икономика в Европейския съюз, Европейски икономически и социален комитет);
- ✓ Предварителна оценка на финансови инструменти по ОП РЧР, 15 окотомви 2014 г., Министерство на финансите;
- ✓ Доклад – социални предприятия в България, ноември 2013 – февруари 2014 г., ЕСФ
- ✓ „Оценка на ефективността, ефикасността и въздействието на мерките за деинституционализация и насърчаване на социалното включване, финансирани в рамките на оп рчр 2007 – 2013“, Министерство на труда и социалната политика;
- ✓ Оценка на интегрирания подход за повишаване качеството на живот и трайната интеграция на най-маргинализираните общности по приоритетни оси 1, 4, 5 и 6 на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“ 2007-2013;
- ✓ Оценка на ефективността, ефикасността и въздействието на мерките за насърчаване на самостоятелната стопанска дейност и предприемачеството в рамките на Приоритетна ос 1 на оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“ 2007 – 2013";
- ✓ Оценка на мерките по Инициативата за младежка заетост в рамките на приоритетна ос 1 на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси" 2014–2020;
- ✓ Оценка на мерките по Инициативата за младежка заетост;
- ✓ Изследване на ефекта от изпълнението на мерки по ключови области от Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“ 2007 – 2013.

Хипотези, които ще бъдат проверени чрез изследователската работа в пряка връзка с предмета и обхвата на оценката

На етап изготвяне на техническо предложение са дефинирани следните хипотези, които ще бъдат проверени чрез изследователската работа и които са в пряка връзка с предмета и обхвата на оценката.

- Логиката на интервенция на финансираните операции за подкрепа на социалната икономика, причинно-следствените връзки и силните и слабите страни на модела на интервенция съответстват на теорията на промяната и допринасят за ефективността на намесата на ОП РЧР.
- С оглед социално-значимия ефект върху представителите на уязвими групи е постигната съществена добавена стойност чрез подкрепата на публично-частното партньорство като основен механизъм за осъществяване на дейностите по развитие на сектора на социалната икономика.
- Постигнат е търсеният ефект относно повишаване ролята на социалната икономика за по-висока заетост и по-добро социално включване предимно на уязвими групи от обществото. Налични са странични ефекти от интервенцията. Наблюдава се причинна динамика между резултатите и преките и косвени ефекти.
- Налице е значителна възвръщаемост чрез произведените положителни социални ефекти спрямо вложените в създаването/развитието на социалните предприятия ресурси.
- Насърчителните мерки са съобразени с конкурентните слабости на социалните предприятия.
- Постигнат е максимално значим ефект върху цялостната политика на развитие на социалната икономика посредством използването на дадените инструменти и/или механизми за въздействие в сектора.
- Социалната добавена стойност от дейността на подкрепените социални предприятия е измерима посредством изпълнените показатели.
- Наблюдава се отчетлив ефект при опериращите социални предприятия в редица сектори икономиката.
- Налице са разработени инвестиционни стратегии. Печалбата от дейността на социалните предприятия се реинвестира за постигането на нови социални цели. Много от социалните дейности впоследствие се самофинансират.
- Някои от подкрепените социални предприятия са получавали финансиране от други източници. Степента на влияние на финансирането от ОП РЧР спрямо другите източници на подкрепа/инвестиции е най-съществена.
- Наблюдава се разлика в постигнатите резултати в зависимост от правноорганизационната форма на подкрепените социални предприятия.
- Съществува закомномерност между постигнатите резултати и размера на използвани средства. Наблюдава се разлика между отделните операции/видове интервенции по отношение на постигнатите резултати спрямо направените разходи.
- Използването на ресурсите би могло да бъде по-добре организирано, за да се създаде резултат.
- До голяма степен постигнатите резултати са устойчиви във времето. Една част от предприятията са престанали да съществуват след приключване на финансирането поради конкретни причини, които подлежат на установяване.
- Финансирането от ЕСФ е допринесло за оцеляването и развитието на създадените/подкрепените предприятия в голяма степен и голяма част от създадените по схемата предприятия са претърпели развитие. Наблюдават се различия по отношение на краткосрочните (в рамките на периода на финансиране) и дългосрочните (до 3 години след приключване на финансирането) резултати от интервенциите по отношение на продължителността на живот, финансовото състояние и икономическите показатели за дейността на подкрепените социални предприятия.
- Определена част от създадените с финансиране от отделните операции социални предприятия не биха били създадени без наличието на финансиране по ОП РЧР.
- Редица специфични социални предизвикателства и нужди са адресирани от подкрепените предприятия, финансирани са дейности за решаването на конкретни социални дефицити и са включени в заетост целеви групи от редица икономически.
- Изпълнените интервенции са повлияли на социалния статус на представителите на целевите групи в съществена степен, която предсоти да бъде конкретизирана. Налице са набор от характеристики оказали отчетливо влияние върху резултатите.

- От гледна точка на постигнатите ползи спрямо направените разходи изпълнената операция е ефикасна.
- В сравнение с вече апробирани и утвърдени модели за социално включване на лица от уязвими групи изпълнената операция е ефикасна.
- Като се вземат предвид както положителните, така и отрицателните промени и съпътстващите ефекти в резултат от други действия или липса на действия е установен социален ефект за обхванатите целеви групи в дългосрочен план в резултат от извършваната от социалното предприятие дейност.
- Определена част от включените лица са преминали от сектора на социалната икономика към първичния пазар на труда и са в устойчива заетост.
- Наблюдава се повишаване на качеството на живот на семейството на представителите на целевите групи, обхванати от интервенциите.

Целеви резултати от извършването на оценката с ясен фокус и директно свързани с целта на оценката

Целевите резултати от извършването на оценката са определени с ясен фокус и са директно свързани с целта на оценката. Основният целеви резултат е да се установи до каква степен подкрепата от ЕСФ е оказала положително влияние върху жизнеспособността на подкрепените социални предприятия и върху повишаване на социалния статус на обхванатите в мерките лица. Целеви резутат от оценката е да се установи дали подкрепата на ОП РЧР е оказала положителен ефект върху продължителността на живот, финансовото състояние и икономическите показатели за дейността на социалните предприятия.

В резултат на изпълнените дейности, ще бъде напрравено проучване и анализ, ще бъде даден отговор на ключовите и допълнитените въпроси на оценката, предварителните хипотези ще бъдат потвърдени или отхвърлени и като резултат от оценката ще бъде изготвен доклад, структуриран, както е посочено т.2 от Техническа спецификация, в три нива на анализ и съдържащ отговорите на всички ключови въпроси на оценката. Докладът като минимум ще включва информацията, посочена т. 1.2 от настощящето предложение. Дейностите по оценка ще бъдат осъществени на три нива:

- Макониво – анализ на програмирането на операциите, включително логиката на интервенция от гледна точка на теория на промяната;
- Мезониво – изследване на развитието на подкрепените социални предприятия;
- Микониво – изследване на промените в статута на индивидуалните участници във финансираните проекти (целеви групи).

Целевите резултати са директно свързани с целта на оценката на ефективността, ефикасността и въздействието на мерките за насърчаване на социалната икономика, финансирани в рамките на ОП РЧР 2007 – 2013 и ОП РЧР 2014 – 2020, като при предварителния анализ на обхвата на оценката са изведени следните **целеви резултати**:

Формулирано е заключение относно логиката на интервенция на финансираните операции за подкрепа на социалната икономика, причинно-следствените връзки и силните и слабите страни на модела на интервенция и да се определи до каква степен съответстват на теорията на промяната и допринасят за ефективността на намесата на ОП РЧР.

Изведени са заключения относно добавената стойност от подкрепата на публично-частното партньорство като основен механизъм за осъществяване на дейностите по развитие на сектора на социалната икономика с оглед социално-значимия ефект върху представителите на уязвими групи.

Дефинирано е заключение относно постигнатия ефект относно повишаване ролята на социалната икономика за по-висока заетост и по-добро социално включване на уязвими групи от обществото. Ще се изведе заключение относно наличните странични ефекти от интервенцията (положителни и отрицателни), както и относно наблюдаваната причинна динамика между резултатите и преките и косвени ефекти.

Изведено е заключение относно възвръщаемостта чрез произведените положителни социални ефекти спрямо вложените в създаването/развитието на социалните предприятия ресурси.

Определена е степента на приспособяване на насърчителните мерки спрямо конкурентните слабости на социалните предприятия.

Определена е или е отхвърлена възможността за постигане на по-значим ефект върху цялостната политика на развитие на социалната икономика посредством използването на повече или различни инструменти и/или механизми за въздействие в сектора.

Дефинирана е или е отхвърлена необходимостта от промени в използваната стратегия и нейното ниво, при установена необходимост, за да се постигне търсеното въздействие и резултат.

Дефинирани са основните фактори за успех/неуспех на операцията, вкл. за осигуряване на устойчивост.

Направена е съпоставка на различните подходи за изпълнение на мерките и са идентифицирани най-успешните от тях от гледна точка на ефективност, устойчивост и въздействие върху целевите групи – идентифицирани са до 5 добри практики за социални иновации/ социални експерименти, които да представят алтернативни начини за справяне със социалните дефицити.

Развитие и жизнеспособност на подкрепените социални предприятия

Ефективност

Установена е или отхвърлена възможността за измерване на социалната добавена стойност от дейността на подкрепените социални предприятия. При наличние на възможност социалната добавена стойност е определена – положителна или отрицателна.

Определени са икономическите сектори, в които подкрепените социални предприятия оперират в кои сектори на икономиката се наблюдава отчетлив ефект в оперирането на социални предприятия.

Установено е наличието на разработени инвестиционни стратегии. Проучено и установено е в какви дейности и за постигането на какви цели се реинвестира печалбата от дейността на социалните предприятия и дали се самофинансират дейности и с каква насоченост са те.

Установено е или е отхвърлено наличие на други източници на финансиране за подкрепените социални предприятия, кои са те, на каква стойност и за какви цели се предоставя такова. Проучено и установено е дали е използвана друга не-финансова подкрепа и каква е степента на влияние на финансирането от ОП РЧР спрямо другите източници на подкрепа/инвестиции.

Установено е или е отхвърлено наличието на разлика в постигнатите резултати в зависимост от правноорганизационната форма на подкрепените социални предприятия.

Ефикасност

Ще бъде установено наличиеито на пропорционалност и закономерност между постигнатите резултати иа използваните средства и дали се наблюдава разлика между отделните операции/ видове интервенции по отношение на постигнатите резултати спрямо направените разходи.

Установена е или е отхвърлена възможнстта за по-добре организирано използване на ресурсите, за да се създаде резултат.

Въздействие и устойчивост

Установена е степента на устойчивост на постигнатите резултати във времето; каква част от предприятията са престанали да съществуват след приключване на финансирането; какви са причините за това; каква е формата на собственост на прекратилите дейността си социални предприятия; в кои сектори на икономиката са оперирали тези предприятия.

Установена е степента и начинът по който финаисирането от ЕСФ е допринесло за оцеляването и развитието на създадените/ подкрепените предприятия (за подобряване на жизнените

показатели на предприятието 1 година след приключване на финансирането); каква част от създадените по схемата предприятия са претърпели развитие (напр. от микро в малки); каква е разликата между краткосрочните (в рамките на периода на финансиране) и дългосрочните (до 3 години след приключване на финансирането) резултати от интервенциите по отношение на продължителността на живот, финансовото състояние и икономическите показатели за дейността на подкрепените социални предприятия.

Определена е каква част от създадените с финансиране от отделните операции социални предприятия не биха били създадени без наличието на финансиране по ОП РЧР.

Промяната в статута на целевите групи

Ефективност

Дефинирани са кои специфични социални предизвикателства и нужди са адресирани от подкрепените предприятия, какъв тип дейности са финансирани и за решаването на кои конкретни социални дефицити са използвани, както и кои са обхванатите целеви групи и в кои икономически сектори са заети.

Определена е степента, в която изпълнените интервенции са повлияли на социалния статус на представителите на целевата група; резултатите повлияни ли са от индивидуалните характеристики на лицата (пол, възраст, образование, местоживеене, принадлежност към определена уязвима група); кои от характеристиките са оказали отчетливо влияние върху резултатите; резултатите повлияни ли са от икономическия сектор, в който оперира социалното предприятие.

Ефикасност

Във връзка с постигнатите ползи спрямо направените разходи е направено заключение относно степента на ефикасност, с която е изпълнена операцията.

Изведено е заключение относно степента на ефиксасност на изпълнената операция в сравнение с вече апробирани и утвърдени модели за социално включване на лица от уязвими групи.

Въздействие

Във връзка с въздействието от операциите изготвено е заключение относно какъв е постигнатият социален ефект за обхванатите целеви групи в дългосрочен план в резултат от извършваната от социалното предприятие дейност, като се вземат предвид както положителните, така и отрицателните промени и съпътстващите ефекти в резултат от други действия или липса на действия.

Включена и обобщена е информация за това каква част от включените лица са преминали от сектора на социалната икономика към първичния пазар на труда, доколко устойчива е заетостта им, наблюдава ли се повишаване на доходите на участниците веднага след приключване на участието в операцията, 1 година и 3 години след това, каква част/процент от изменението в статута на пазара на труда на участвалите лица се дължи на интервенцията.

Изведено е заключение относно повишаването на качеството на живот на семейството на представителите на целевите групи, обхванати от интервенциите.

III. Подход (методология) за извършване на оценката

1. **Концепция за социална икономика и социално предприемачество**

Социалната и солидарната икономика е механизъм, насочен към промяна на социално-икономическата система и извежда различна парадигма на развитие. Тя се основава на реципрочност и солидарност, създавайки условия за нарастваща взаимосвързаност между индивидуалните и колективните интереси.

Социалната и солидарна икономика е форма на предприемачество, подчинено на следните принципи:

⇒ преимущество на социалните пред икономическите цели;

⇒ сдружаване в обществена и/или колективна полза;
⇒ прозрачно управление;
⇒ независимост от органите на държавната власт;
⇒ участие на членовете, работниците или служителите при вземане на управленски решения.

Социалната икономика е възможност за постигане на интелигентен, устойчив и приобщаващ растеж, като акцент се поставя върху човека и социалното сближаване. Социалната икономика и социалните предприятия представляват изцяло нов начин за осъществяване на стопанска дейност и като такива те разполагат с потенциал да променят коренно социално-икономическата среда. Новите тенденции през последните години са свързани с възникването на кръгова икономика на сътрудничеството, която от своя страна създаде възможности за разрастване на социалните предприятия в Европа. Социалната икономика и социалните предприятия изпълняват все по-значима роля, което в голяма степен се дължи на тяхната способност за справяне с някои сериозни предизвикателства, пред които е изправена понастоящем Европа, по-специално необходимостта да се стимулира устойчив и социално приобщаващ икономически растеж и да се създават работни места. Същевременно те работят по цели с по-конкретна насоченост, като например кризата с бежанците, влошаването на околната среда и необходимостта от насърчаване на по-голямо равенство между половете.

През последните години се наблюдава нарастващ интерес към социалното предприемачество в цяла Европа, силно задвижван от все по-голямото признаване на ролята, която социалната икономика може да играе за справяне с обществените и екологичните предизвикателства и за насърчаване на приобщаващия растеж.

През 2011 г. Европейската комисия стартира целенасочена политика за признаване на ролята и подкрепа на социалната икономика под надслов „Инициатива за социално предприемачество" – създаване на благоприятна среда за насърчаване на социалните предприятия като основни участници в икономиката и социалната иновативност". Комисията поставя социалната икономика и социалните иновации на централно място в дневния си ред, както по отношение на сближаването на степените на териториално развитие, така и в търсенето на оригинални решения на проблемите пред обществото и най-вече в борбата срещу бедността и социалната изолация. Според Европейската комисия социалното предприятие е участник в социалната икономика, чиято основна цел е по-скоро оказването на благотворно социално влияние, отколкото реализирането на печалба за собствениците или за партньорите. То работи на пазара като доставя стоки и услуги по предприемачески и иновативен начин и използва ревизираната печалба основно за социални цели. През 2013 г. Европейският съюз регламентира създаването на Европейски фондове за социално предприемачество, ориентирани към подкрепа на социалните предприятия чрез подобряване на достъпа им до финансиране. Европейската комисия инициира и „Програма за социална промяна и социални иновации", която разполага с ресурс от 90 млн. евро за създаването на европейски финансови инструменти за подпомагане стартиране и развитие на дейността на социалните предприятия във всички страничленки на ЕС.

Социалната икономика играе вече важна роля в Европейски съюз, като приносът й може да се илюстрира по следния начин:

Европейската социална икономика осигурява[8]:

✓ платена заетост на над 13,6 милиона души в Европа;
✓ около 6,3 % от работещото население на ЕС-28;
✓ заетост на над 19,1 милиона души от работната сила, включително платени и неплатени;

[8] По данни на Европейски икономически и социален комитет, „Развитие на социалната икономика в Европейския съюз през последните години"

- ✓ повече от 82,8 милиона доброволци, което се равнява на 5,5 милиона работници на пълен работен ден; - повече от 232 милиона членове на кооперации, взаимоспомагателни дружества и други подобни организации;
- ✓ над 2,8 милиона организации и предприятия.

На база европейски нормативни документи и насоки през годините се работи в посока развитието на социалната икономика в България. Създават се предпоставки за подкрепяща и устойчива институционална, правна и информационна среда, в която социалните предприятия да разгърнат потенциала си. Въпреки това, до момента ролята на социалната икономика в общото развитие на страната е недостатъчно видима. Според годишните доклади на Националния статистически институт самоопределилите се социални предприятия към 2015 г. са 4682, а през 2016 г. техният брой е 4474.

Екосистемата на социалната икономика в България включва политическа рамка, институционална рамка, законодателна рамка, финансиране.

Политическа рамка

Програма на Правителството за управление на Р България за периода 2017-2021

Приоритет: Постигане на по-висок жизнен стандарт чрез партньорство с бизнеса, гражданите и социалните партньори.

Цел: Подобряване на качеството на живот на групи от населението чрез развитие на социалната икономика и чрез прозрачни, социално отговорни бизнес практики.

Мярка: Формиране на среда, която води до принос от близо 2% в БВП на предприятията от социалната икономика

Национален План за действие по социална икономика 2018-2019

Приоритети

- ⇒ Повишаване осведомеността на заинтересованите страни относно същността и функционирането на социалната икономика
- ⇒ Създаване на подкрепящи структури за социалната икономика и социалните предприятия
- ⇒ Информационно осигуряване на социалната икономика
- ⇒ Създаване на благоприятни условия за образование, обучение и изследвания в подкрепа на социалната икономика
- ⇒ Създаване на благоприятна среда, стимулираща развитието на социалната икономика

Национална стратегия за намаляване на бедността и насърчаване на социалното включване 2020

Основен приоритет - осигуряване на възможности за заетост и за повишаване на доходите от труд чрез активно включване на пазара на труда. Изпълняват се редица мерки на пазара на труда, които допринасят за намаляване на бедността и насърчаване на социалното включване в рамките на единен интегриран и ефективен подход, обхващащ мерки, програми, проекти и схеми насочени към осигуряване на заетост за уязвими групи на пазара на труда и насърчаване на предприемачеството и социалното предприемачество сред уязвимите групи на пазара на труда.

Институционална рамка

Институционално признаване на социалната икономика

Министерски съвет приема важни политически документи:

- 2012 г. – Национална концепция за социална икономика
- 2014 г. – първи План за действие по социална икономика 2014-2015 г.

- 2016 г. – втори План за действие по социална икономика 2016-2017 г.
- 2018 г - трети План за действие по социална икономика 2018-2019 г.

Междуведомствена работна група към министъра на труда и социалната политика

От 2015 г. в дирекция „Стратегическо планиране и демографска политика“ в МТСП има отдел „Жизнен стандарт, доходи от труд и социална икономика“

Национални и международни семинари, курсове и бакалавърски и магистърски програми в Университетите

Местните власти насърчават социалните предприятия; публично –частно партньорство

Законодателна рамка

Закон за предприятията на социалната и солидарна икономика

Преди приемането през м. ноември 2018 г. на Закона за предприятията на социалната и солидарна икономика, в България няма единна цялостна нормативно или по друг начин устроена система от правила, свързана и съобразена със социалната икономика, както и с условията, организацията и реда, при които социалните предприятия функционират и си взаимодействат с държавата и общините. Стратегическата цел на приетия закон е обособяването, развитието и насърчаването на стопански отрасъл, който се характеризира преимуществено със социална насоченост и чиято основна цел е генериране на положителна социална добавена стойност по посока заетост, жизнен стандарт и социално включване на уязвими групи от населението.

Принос на закона

- Въвежда легални дефиниции;
- Извежда насърчителни мерки;
- Води до подобряване на статистическата информация
- Обосновава категориите социални предприятия и уязвими групи лица в обхвата на социалното предприемачество;

Субекти на закона: кооперациите, юридическите лица с нестопанска цел в обществена полза и социалните предприятия.

Социалните предприятия се вписват в Регистър на социалните предприятия. Социалното предприятие осъществява своята икономическа дейност като част от персонала са хора от уязвими групи или като печалбата преимуществено се разходва за социална дейност.

Социалните предприятия са клас А и клас А+.

Правилник за прилагане на Закона за предприятията на социалната и солидарна икономика

Приет през месец май 2019г. с Постановление № 115 от 13 май 2019 г.

Методика за оценка на социалната добавена стойност, произвеждана от дейността на социалните предприятия по чл. 7 и чл. 8 от ЗПССИ.

Финансиране

Социалните предприятия могат да получат финансиране по някой от следните начини:

Грантово финансиране

То се предоставя чрез Европейските структурни фондове – по линията на националните оперативни програми.

В Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“ 2007 – 2013 е изведена отделна област на интервенция – 5.1. „Подкрепа на социалната икономика“, насочена към насърчаване развитието на социалната икономика и подкрепа за развитието на повече социален капитал. За

осъществяването на поставените цели са програмирани мерки в рамките на следните 5 операции, реализирани като схеми за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ:

- BG051PO001-5.1.01 „Социално предприемачество – популяризиране и подкрепа на социални предприятия";
- BG051PO001-5.1.02 „Нови възможности";
- BG051PO001-5.1.03 „Шанс за всички"
- BG051PO001-5.1.04 „Помощ в дома";
- BG051PO001-5.1.05 „Съпричастност"9.

Схемите покриват диапазон от допълващи се мерки: от подкрепа на развитието на социалното предприемачество чрез предоставяне на подкрепа за създаването на нови модели за развитие на социални предприятия и подкрепа за специализирани предприятия и кооперации за хора с увреждания за предоставяне на обучения за придобиване или повишаване на професионална квалификация и осигуряване на заетост за хора с увреждания, през осигуряване на достоен живот за хора, които са в частична или пълна невъзможност за самообслужване и са в риск от социална изолация, до подкрепа за общините за справяне с проблеми, произтичащи от бедността и социалната изолация на хората от съответната община посредством подпомагане на местните власти да осигурят заетост на лица от рискови групи.

За програмния период 2007-2013 г. по област на интервенция 5. 1. са сключени общо 265, а прекратени 12 договора.

В допълнение, през програмния период 2007 – 2013 г. е осигурена допълняемост на интервенциите, насочени към развитие на социалната икономика, между ОП РЧР и Оперативна програма „Развитие на конкурентоспособността на българската икономика" (ОП РКБИ). Схема „Социално предприемачество. Популяризиране и подкрепа на социални предприятия /Пилотна фаза/" е допълнена от ОП РКБИ чрез изпълнението на процедура BG161PO003-2.1.10 „Подкрепа за предприятия и кооперации на хора с увреждания". Целта на процедурата е да допринесе за повишаване на конкурентоспособността на специализираните предприятия и кооперации на хора с увреждания в България чрез насърчаване на инвестициите в съвременни технологии и оборудване и предоставяне на достъп до професионални съвети и консултации, свързани с новите технологии, процеси, продукти и услуги. Тя се реализира в два компонента: 1. „Инвестиции" - стимулиране на инвестициите за разширяване на дейността на предприятията и кооперациите на хора с увреждания и диверсификация на тяхната продукция с цел повишаване на конкурентоспособността им на българския и международен пазар; и 2. „Услуги" - достъп на предприятията и кооперациите на хора с увреждания до професионални съвети и консултации, пряко свързани с въвеждането на новите технологии, продукти, процеси и услуги. Сключени са общо 24 договора.

Мерки за подкрепа на социалната икономика по ОП РЧР 2014-2020

В рамките на приоритетна ос 2 „Намаляване на бедността и насърчаване на социалното включване" на ОП РЧР 2014-2020 е програмиран отделен инвестиционен приоритет 4 „Насърчаване на социалното предприемачество и на професионалната интеграция в социалните предприятия и насърчаване на социалната и солидарна икономика с цел улесняване на достъпа до заетост", чиято основна цел е да се улесни достъпът до заетост и да се осигури подкрепа за социалното включване на уязвими групи чрез създаване на подходящи условия за тяхната професионална интеграция в сферата на социалната икономика.

За изпълнението на заложените цели и дейности е програмирана операция BG05M9OP001-2.010 "Развитие на социалното предприемачество".

Допълнително са обявени и следните процедури в рамките на подхода ВОМР:

- BG05M9OP001-2.031 "МИГ Раковски - МПО2/ИП4 - Насърчаване на социалното предприемачество и на професионалната интеграция в социалните предприятия и

[9] Схемата се реализира по всички области на интервенция на приоритетна ос 5.

насърчаване на социалната и солидарна икономика с цел улесняване на достъпа до заетост"

- BG05M9OP001-2.048 "МИГ- Троян, Априлци, Угърчин М4 Социална икономика"
- BG05M9OP001-2.053 МИГ "Насърчаване развитието на местна социална икономика и нови работни места в социални предприятия" на МИГ"Лясковец-Стражица" BG05M9OP001-2.059 BG05M9OP001-2.059 МИГ „Долни Чифлик и Бяла" – Мярка 4. „Развитие на социалното предприемачество"
- BG05M9OP001-2.063 "Насърчаване на социалното предприемачество за заетост на уязвими групи на пазара на труда" МИГ Павликени-Полски Тръмбеш
- BG05M9OP001-2.069 „МИГ „Котел, Сунгурларе и Върбица" - Насърчаване на социалното предприемачество и на професионалната интеграция в социалните предприятия и насърчаване на социалната и солидарна икономика с цел улесняване на достъпа до заетост "
- BG05M9OP001-2.076 -„МИГ „Дряново – Трявна – в сърцето на Балкана", мярка ОПРЧР 04 "Развитие на социална икономика на територията на общините Дряново и Трявна"

Финансови инструменти

С цел повишаване на въздействието и устойчивостта на инвестициите от ЕСИФ, през текущия програмен период се поставя акцент върху използването на финансови инструменти (ФИ) като механизъм за управление на средствата, предназначени за постигане на целите в споразумението за партньорство между Европейската комисия и дадена държава членка. С цел по-ефикасното управление на средствата от ЕС, е създаден Фонд на фондовете, който да управлява ФИ по националните оперативни програми.

От ОП РЧР са насочени общо 30,6 млн. лева за финансовия инструмент „Микрокредитиране със споделен риск", като микрокредити се предоставят от месец декември 2017 г. Чрез финансовия инструмент се подкрепят лица, които при равни други условия не биха имали достъп до финансиране от банките. Кредитите са насочени към стартиращи предприятия и социални предприятия, както и към предприятия, създадени от хора, които са безработни повече от 6 месеца, лица с увреждания и младежи на възраст до 29 години. Размерът на предоставяните кредити варира между 5 000 лв. и48 895 лв., а срокът на погасяване на заемите е до 10 години с възможност за 2 годишен гратисен период. Чрез този финансов инструмент е предвидено до 2023 г. броят крайни получатели с микрокредити – социални предприятия, да достигне 565, като размерът на микрокредитите, изплатени на крайни получатели - социални предприятия, да възлезе на 14 134 289 лв. Към настоящия момент са сключени три договора на обща стойност 32 279,15 лв.

За финансовия инструмент „Гаранции за кредити" са отделени средства в размер на 20 млн. лв. По този инструмент се предвижда портфейлната гаранция ще покрива до 80% от кредитния риск на финансовия посредник, който ще предоставя микрокредитиране със собствени средства. Гаранцията се отнася за всеки микрокредит, включен в гарантирания портфейл, до достигане на тавана на загуби на ниво портфейл.

Микрокредитите, които ще се предоставят, ще са насочени към стартиращи предприятия (в т.ч. на лица от уязвими групи: безработни повече от 6 месеца, младежи на възраст до 29 г., вкл. и лица с увреждания) и социални предприятия.

Със средствата ще се финансират дейности, свързани с придобиване на материални и нематериални активи; работен капитал за развитие или разширяване на дейността на предприятието или самонаетото лице; развитие и повишаване на уменията на работници и служители, или на предприемача, в случай на самостоятелна заетост.

Максималният размер на кредит ще е двойно по-висок от размера на кредитите, които се отпускат по инструмента „Микрокредитиране със споделен риск". Таванът на микрокредит по новия инструмент ще бъде 97 791 лв. или 50 000 евро

Обществени поръчки

В Закона за обществените поръчки са регламентирани т. нар. "запазени обществени поръчки". Те се възлагат на специализирани предприятия, кооперации на хора с увреждания, стопански субекти, чиято основна цел е социалното и професионалното интегриране на хора с увреждания или на хора в неравностойно положение. Министерският съвет по предложение на министъра на труда и социалната политика приема Списък на стоките и услугите съобразно Общия терминологичен речник, които са предназначени за възлагане на тези субекти.

Предизвикателства пред развитието на социалните предприятия в страната

С приемането на Закона за предприятията на социалната и солидарна икономика и подзаконовата нормативна уредба е адресирана необходимостта от правно регламентиране на социалната и солидарна икономика с оглед:

- създаване на условия за изграждане на цялостна система, която да представлява благоприятната екосистема за социалните предприятия, включваща политическа рамка, законодателна рамка, подкрепящи структури и дейности, регистрационен-сертифициращ режим, финансиращи организации;
- подобряване на правната регламентация чрез единен закон;

Все още съществуват предизвикателства пред развитието на социалните предприятия в страната, като най-общо те могат да бъдат обобщени в следните насоки

- По-добро разбиране различната същност на социалните предприятия;
- Повишаване ролята на социалните предприятия като партньори и в диалога в процеса на изготвяне и прилагане на публичните политики;
- Разработване на адекватни мерки в отговор на различните потребности на социалните предприятия в унисон с тяхната степен на развитие – създаването на капацитет, финансиране на различни етапи от функционирането на социалните предприятия и др.
- Намиране на пазари;
- Необходимост от структури и инструменти на регионално ниво за подкрепа на социалната икономика;
- Развитие на съседски – регионални отношения в областта на социалната икономика;
- По-добро сътрудничество с корпоративния сектор;
- Засилване ролята на науката и изследванията в социалната икономика.

Цели и целеви групи, към които са насочени мерките за насърчаване на социалната икономика, включени в обхвата на оценката

В изложението по долу сме предствили информация за целите, целевите и целеви групи, към които са насочени мерките за насърчаване на социалната икономика. Изложението разгледжда финансираните мерки по ОПРЧР 2007-2013 и финансираните мерки по ОПРЧР 20014-2020.

Мерки за подкрепа на социалната икономика по ОП РЧР 2007-2013

В Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси" 2007 – 2013 е изведена отделна област на интервенция – 5.1. „Подкрепа на социалната икономика", насочена към насърчаване развитието на социалната икономика и подкрепа за развитието на повече социален капитал. За осъществяването на поставените цели са програмирани мерки в рамките на 5 операции, реализирани като схеми за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ.

Таблица 6 Цели, целеви групи, дейности и резултати по операция BG051PO001-5.1.01 „Социално предприемачество. Популяризиране и подкрепа на социални предприятия /Пилотна фаза /"

BG051PO001-5.1.01 «Социално предприемачество. Популяризиране и подкрепа на социални предприятия /Пилотна фаза /»	
Цели на	***Обща цел на операцията:***

Да подкрепи развитието на социалното предприемачество като възможност за подобряване качеството на живот на лица от рискови групи и преодоляване на социалната им изолация.

Компоненти:

Компонент 1. Подкрепа за развитие на дейността на съществуващи социални предприятия за повишаване на обхвата и многообразието на предоставяните услуги;

Компонент 2. Подкрепа за създаване на нови социални предприятия.

Специфични цели на операцията:

1.Да се създадат и/или доразвият нови успешни модели на социални предприятия;

2. Да се създадат защитени работни места за лица от уязвими групи, които не са в състояние да участват в реална трудова дейност.

3. Да се създадат и развият центрове за подкрепа на лица от целевите групи за преход към реалния пазар на труда.

4. Да бъдат обучени доставчици на социални услуги, работодатели, юридически лица с нестопанска цел за създаване на работни места в сферата на социалната икономика.

5. Да се проведат национални кампании за привличане на гражданското общество и повишаване на обществената информираност за възможностите на социалното предприемачество

6. Да се създадат и развият консултативни групи, доброволчески и общностни инициативи

Операцията се реализира в отговор на необходимостта от въвеждане на нови модели за подкрепа развитието на социални предприятия и постигане на социален ефект чрез подобряване на социалния статус и активното участие в социалната икономика на лица от уязвими групи и по конкретно:

1. Недостатъчно успешни, устойчиви и убедителни модели на социални предприятия, които да създават възможност за хора от рискови групи да се интегрират в обществото.

2. Недостатъчно информираност и обществена подкрепа за възможностите на социалното предприемачество, и за социалната полза от този вид дейност.

3. Липса на обучени и мотивирани за работа в този сектор специалисти.

Компонент 1:

В рамките на този компонент са подкрепяни следните типове проекти: проекти за разширяване на дейността на съществуващи социални предприятия, включително обхвата на целевите групи и създаване на нови работни места за специалисти в сектора на социалната икономика и проекти за консултиране, информиране на хората от целевите групи и популяризиране на дейността на социалните предприятия чрез предаване на опит и познания за възможностите за развитие на инициативи в сферата на социалната икономика

Компонент 2:

В рамките на този компонент са подкрепяни проекти насочени към създаване на нови социални предприятия, генериращи подкрепа за възстановяване на трудови навици, умения за самостоятелност и социално включване за хора от целевите групи.

- Хора с трайни увреждания
- Лица, изтърпели наказание лишаване от свобода;
- Самотни родители, Многодетни майки
- Лица от малцинствени етнически групи
- Лица, напускащи специализирани институции,
- Лица, страдащи от различни зависимости
- Дълготрайно безработни лица, обект на социално подпомагане.

	В понятието „лица" се включват и деца
Планирани резултати	В рамките на двата компонента е заложено постигането на следните резултати: - Създадени и/или доразвити модели на социални предприятия; - Създадени защитени работни места за лица от уязвими групи, които не са в състояние да участват в реална трудова дейност. - Създадени центрове за подкрепа на лица от целевите групи за преход към реалния пазар на труда. - Обучени доставчици на социални услуги, работодатели, юридически лица с нестопанска цел за създаване на работни места в сферата на социалната икономика. - Проведени национални кампании за привличане на гражданското общество и повишаване на обществената информираност за възможностите на социалното предприемачество.
Постигнати резултати	Чрез успешното изпълнение на 43-те договора са създадени нови модели за подкрепа развитието на социални предприятия и е постигнат социален ефект чрез подобряване на социалния статус и активното участие в социалната икономика на лица от уязвими групи. Създадени и подкрепени са 46 социални предприятия, в т. ч. 36 новосъздадени и 10 подкрепени, при заложени 44, които осигуряват реална трудова заетост на лица от уязвими социални групи и подпомогнат тяхната ресоциализация, чрез осигуряването на защитена заетост. Осигурена е защитена заетост на 335 лица от уязвими групи. В следствие на предоставяните интегрирани социални услуги от сектора на социалната икономика към реалния пазар са преминали на пазара на труда 173 лица или 51 % от започналите работа в сектора на социалната икономика. При заложени минимум 40, са обучени 144 доставчици на социални услуги, работодатели и юридически лица с нестопанска цел, за същността и управлението на социалните предприятия, запознаване със спецификите на целевите групи и с възможностите им за наемане на работа, създаването на работни места в сферата на социалната икономика, консултиране и внедряване на добри практики при създаване на социални предприятия и мултиплициране на натрупания до момента опит. Един от основните акценти на схемата е решаване на проблемите на уязвимите групи като цяло и малцинствените етнически групи сред тях, включително и ромите. В тази връзка обхванатите роми от мерките в сферата на социалната икономика са 303, като 33 от тях са отпаднбали от програмите за месечно социално подпомагане.

Таблица 7 Цели, целеви групи, дейности и резултати по операция BG051PO001-5.1.02 „Нови възможности"

BG051PO001-5.1.02 „Нови възможности"	
Цели на операцията	***Обща цел:*** Операцията цели да подкрепи процеса на развитие на социалната икономика и създаване на социален капитал чрез подкрепа на общините за осигуряване на заетост и активност на лица от рискови групи. ***Специфични цели:*** • Подкрепа за лица от целевите групи • Оптимизиране на социалните разходи на общините • Подкрепа на инициативи на местно ниво, насочени към справяне с местни проблеми, произтичащи от бедността и социалната изолация на хората от съответната община. • Създаване и подкрепа на добри практики за развитие на социални предприятия.
Проблеми, решаването на които се цели да се подпомогне с	Операцията се реализира в отговор на необходимостта от въвеждане на модели за подкрепа на развитието на социални предприятия за постигане на социален ефект чрез подобрява не на социалния статус на лица от уязвими групи. Хората в неравностойно положение изпитват особени затруднения за включване в активния трудов и

[10] По данни на Окончателния доклад за изпълнение на ОП РЧР 2007 – 2013

интервенцията	социален живот в следствие на променящата се социално икономическа среда в България и влиянието на световната финансова криза. Съчетаването на ниска квалификация, недостатъчно образование и здравословни проблеми са допълнителни предпоставки за социалното им изключване. Операция цели да окаже подкрепа за лицата от целевите групи, което същевременно ще доведе и до оптимизиране на социалните разходи на общините. Чрез възможностите на операцията ще се създадат предпоставки за инициативи на местно ниво, насочени към справяне с местни проблеми, произтичащи от бедността и социалната изолация на хората от съответната община.
Предвидени дейности за постигане на целите	Създаване на един от допустимите типове социални предприятия (съгласно Насоките за кандидатстване), осигуряващи участие на лицата от целевите групи: В рамките на всеки тип социално предприятие са допустими следните видове дейности: - Наемане на лица от целевите групи (поставени са изисквания за минимален брой лица от целевите групи, които трябва да бъдат назначени да работят в допустимите типове социални предприятие - Наемане на персонал в новосъздаденото социално предприятие /заети в социалните предприятия - адаптиране на нови работни места за хора с увреждания, ангажирани в социалните предприятия; - закупуване на подходящо обзавеждане и оборудване, и/или извършване на ремонтни дейности, необходими за дейността на социалното предприятие; - провеждане на мотивационни обучения за хората в неравностойно положение в специализирана работна среда за придобиване на умения за активно поведение и самостоятелност.
Целеви групи	• Хора с трайни увреждания • Лица, изтърпели наказание лишаване от свобода; • Самотни родители, Многодетни майки • Лица от малцинствени етнически групи • Лица, напускащи специализирани институции, • Лица, страдащи от различни зависимости • Дълготрайно безработни лица, обект на социално подпомагане; • Заети в социалните предприятия За целите на процедурата целевите групи обхващат само лица НАД 18г. възраст.
Планирани резултати	- Осигурена защитена заетост за лица от целевите групи; - Оборудвани и адаптирани нови работни места за хора от целевите групи; - Проведени мотивационни обучения за хората в неравностойно положение в специализирана работна среда за придобиване на умения за активно поведение и самостоятелност; - Създени работни места за специалисти в сектора на социалната икономика
[illegible]	По схемата са сключени 32 договора, като два от тях са прекратени, а изпълнението на останалите приключва в края на 2013 г. В резултат от успешната реализация на схемата е осигурена защитена заетост на лица от целевите групи, оборудвани са и са адаптирани нови работни места за тях, проведени са обучения за хората в неравностойно положение в специализирана работна среда с цел придобиване на умения за активно поведение и самостоятелност и са създадени работни места за специалисти в сектора на социалната икономика. По схемата са разкрити и функционират общо 30 нови социални предприятия, като в тях са ангажирани 744 лица, от които почти 62% са жени. С оглед осигуряване на защитена заетост на хора от целевите групи, в

[11] По данни на Окончателния доклад за изпълнение на ОП РЧР 2007 – 2013

предприятията са назначени на работа на трудови договори 569 лица с трайни увреждания, лица, изтърпели наказание лишаване от свобода, самотни родители, многодетни майки, лица от малцинствени етнически групи, лица, напускащи специализирани институции, лица, страдащи от различни зависимости, и дълготрайно безработни лица, обект на социално подпомагане. От тях 161 лица са роми, като 27 от са отпаднали от програми за месечно социално подпомагане.
На трудови договори в предприятията са наети на работа 175 лица както на ръководни позиции (управител на социалното предприятие, финансист, експерт маркетинг и продажби и др.), така и на експертни такива (отговорници, наставници, социални работници и други специалисти спрямо спецификата на дейността и индивидуалните нужди на лицата.

Таблица 8 Цели, целеви групи, дейности и резултати по операция BG051PO001-5.1.03 „Шанс за всички"

BG051PO001-5.1.03 „Шанс за всички"	
Цели на операцията	Да се окаже подкрепа за социалното включване на хора с увреждания чрез подкрепа за специализирани предприятия и кооперации за хора с увреждания за предоставяне на обучения за придобиване или повишаване на професионална квалификация и осигуряване на заетост за хора с увреждания. Схемата се фокусира върху обучение за придобиване или повишаване на професионалната квалификация и/или за придобиване на ключови компетенции на хора с увреждания и осигуряване на последващата им заетост за срок от една година. Мерките са насочени както към новонаеманите лица, така и към служителите в тези организации, като по този начин ще се гарантира повишаване на конкурентоспособността и стабилизиране на позициите на пазара.
Проблеми, свързани с достъпа на хора с увреждания до подпомагане и интеграция	Съчетаването на ниска квалификация, недостатъчно образование и здравословни проблеми са предпоставки за социалното изключване на хората с увреждания. Особени затруднения за включване в активния трудов и социален живот се изпитват в следствие на променящата се социално икономическа среда в България и влиянието на световната финансова криза. Включването в трудовия процес посредством адаптирането на работни места и предоставянето на специализирани социални услуги, е основният механизъм за социалното включване на хората с увреждания и подобряване качеството им на живот. Специализираните предприятия и кооперации за хора с увреждания са основните и предпочитани работодатели за хората с увреждания, като в специализирана работна среда те се чувстват физически и морално защитени. В условия на криза обаче тези предприятия изпитват сериозни икономически проблеми, които ограничат възможностите им за създаване на нови работни места за хора с увреждания.
Планирани дейности за постигане на целите	*Компонент 1:* 1. Предоставяне на общо и/или специфично обучения на хора с увреждания. 2. Наемане на работници с увреждания - осигуряване на последваща заетост на хора с увреждания, преминали през общо и/или специфично обучение за срок от 12 месеца 3. Осигуряване на наставничество за новонаетите хора с увреждания. 4. Осигуряване на специализиран транспорт от и до работното място, на наетите хора с увреждания, за периода, в който са наети (при условие, че работодателят осигурява защитени работни места). 5. Придобиване на оборудване, необходимо за адаптиране на работни места за наетите хора с увреждания. 6. Разработване (придобиване) на специализиран софтуер за нуждите на наетите лица с увреждания. 7. Създаване на системи за развитие на човешките ресурси в специализирани предприятия и кооперации за хората с увреждания (при условие, че работодателят осигурява защитени работни места). 8. Осигуряване на социални услуги за хората с увреждания за адаптиране към

	работното място. 9. Предоставяне на общо и/или специфично обучения на служителите в специализирани предприятия и кооперации за хората с увреждания. *Компонент 2:* 1. Предоставяне на обучение за придобиване или повишаване на професионалната квалификация и/или за придобиване на ключови компетенции на хора с увреждания. 2. Наемане на работници с увреждания - осигуряване на последваща заетост на хора с увреждания, преминали през обучение за придобиване или повишаване на професионалната квалификация и/или за придобиване на ключови компетенции за срок от 12 месеца. 3. Осигуряване на наставничество за новонаетите хора с увреждания 4. Предоставяне на средства за специализиран транспорт за хора с увреждания от и до работното място . 5. Придобиване на оборудване, необходимо за адаптиране на работни места за хора с увреждания. 6. Разработване на специализиран софтуер за лицата с увреждания. 7. Създаване на системи за развитие на човешките ресурси в специализирани предприятия и кооперации за хората с увреждания. 8. Осигуряване на социални услуги за хората с увреждания за адаптиране към работното място. 9. Предоставяне на обучение за придобиване или повишаване на професионалната квалификация и/или за придобиване на ключови компетенции на служителите в специализирани предприятия и кооперации за хората с увреждания.
	Хора с увреждания ("Човек с трайно увреждане" е лице, което в резултат на анатомично, физиологично или психическо увреждане е с трайно намалени възможности да изпълнява дейности по начин и в степен, възможни за здравия човек, и за което органите на медицинската експертиза са установили степен на намалена работоспособност или са определили вид и степен на увреждане 50 и над 50 на сто") . Служители в специализирани предприятия и кооперации на хора с увреждания
	В рамките на двата компонента е заложено постигането на следните резултати: Подкрепени съществуващи форми на предприятия в сферата на социалната икономика Лица, включени в обучение за придобиване или повишаване на професионалната квалификация или за придобиване на ключови компетенции Лица, започнали работа в сектора на социалната икономика Лица, преминали от сектора на социалната икономика към реалния пазар на труда, вследствие предоставените интегрирани социални услуги

Таблица 9 Цели, целеви групи, дейности и резултати по операция BG051PO001-5.1.04 „Помощ в дома"

BG051PO001-5.1.04 „Помощ в дома"	
	Обща цел: Операцията цели да създаде устойчив модел за осигуряване на достоен живот и предоставяне на услуги в домашна среда за хора, които са в частична или пълна невъзможност за самообслужване и са в риск от социална изолация. Специфични цели: - утвърждаване на децентрализиран модел за предоставяне на услуги в домашна среда и тяхното разгръщане на общинско ниво. - създаване на работни места в сектора на социалната икономика и осигуряване на възможност за преодоляване на бедността за безработни лица
	Операцията се реализира в отговор на необходимостта от въвеждане и прилагане на иновативни практики в сферата на социалната икономика. С възможността за

решаването на които се цели да се подпомогне с интервенцията

създаване на нови работни места в общински социални предприятия ще се осигурят и условия за намаляване на бедността, особено в малките населени места в страната.
Хората в неравностойно положение изпитват особени затруднения за включване в активния трудов и социален живот в следствие на променящата се социално икономическа среда в България и влиянието на световната финансова криза. Съчетаването на нискаквалификация, недостатъчно образование и здравословни проблеми са допълнителни предпоставки за социалното им изключване.
До 2003г. социални услуги в домашна среда за лица с ограничено или невъзможно самообслужване се предоставяха в рамките на услугата „Домашен социален патронаж". Тази форма на услуга функционира на общинско ниво и акцентът й е ориентиран приоритетно към приготвяне и доставка на храна.
През 2003 г. поетапно стартира и развитието на социалните услуги „Личен асистент", „Социален асистент" и „Домашен помощник", насочени към лица с трайни увреждания и невъзможност за самообслужване.
Към 2011 г. услугата „Личен асистент" се предоставя за 3 000 лица по Национална програма „Асистенти на хора с увреждания" и по схема „Алтернативи", финансирана по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси" за 9 000 нуждаещи се лица.
С подкрепата на Европейския социален фонд и в рамките на петата приоритетна ос по оперативната програма 1 411 лица ползват услугата „социален асистент", а услугата „домашен помощник" се предоставя на 2 610 лица.
Към края на 2009г. в страната функционират 289 домашни социални патронажи, които обслужват повече от 40 000 нуждаещи се лица. Домашен социален патронаж се финансира като общинска дейност и в повечето случаи разполага с добра материална база, служители с административен, организационен и професионален капацитет.
В по-голямата си част Домашен социален патронаж функционира като общинско предприятие, създадено по реда на Закона за общинската собственост или като общинска структура.
Чрез възможностите на операцията се създава реална предпоставка тези съществуващи услуги да се доразвият, с цел да водят до оптимално задоволяване на потребностите на нуждаещите се от услуги лица.
За целите на схемата се оказва подкрепа за:
- Създаване на Центрове за услуги в домашна среда - за населени места, в които няма развита услуга „Домашен социален патронаж".
- Създаване на Звена за улуги в домашна среда - за разширяване на дейността на Домашните социални патронажи.

В рамките на посочените центрове / звена са финансирани следните видове дейности:
- Подбор и наемане на персонал -на трудов договор в центровете и звената за услуги в домашна среда:
- Обучение на персонала
- Информиране, консултиране и подбор на кандидат - потребители на територията на съответното населено място
- Предоставяне на почасови услуги за лична помощ на нуждаещи се лица, които се изразяват в помощ за поддържане на лична хигиена, помощ при хранене, помощ при вземане на лекарства, предписани от лекар, помощ при извършването на рехабилитационни или други специализирани услуги, в дома на потребителя,
- Предоставяне на почасови услуги за комунално- битови дейности като пазаруване, поддържане на хигиената в жилищните помещения, обитавани от ползвателите, извършване и/или съдействие за дребни битови ремонти, извършване на административни услуги и плащания, приготвяне на храна с продукти на потребителя идр.
- Предоставяне на почасови услуги в подкрепа на социалното включване на обслужваните лица като помощ в общуването и осъществяване на социални контакти, придружаване при посещения на кино, театър, изложби, концерти и др.помощ при писане на писма, заявления и подаването им до съответните

	институции, и всякаква друга дейност изразена в социална работа с представителите на целевата група.
	Безработни лица, в трудоспособна възраст, които не са придобили право на пенсия за осигурителен стаж и възраст или на професионална пенсия за ранно пенсиониране; Лица с трайни увреждания с ограничения или невъзможност за самообслужване Възрастни хора с ограничения или невъзможност за самообслужване За целите на схемата, в понятието „лица с трайни увреждания" се включват и деца. • Създадени центрове и звена за грижа в домашна среда • Обучен персонал • Информирана общественост • Предоставени почасови услуги за лична помощ, за комунално-битови, административни, културни и др. Дейности
	По схемата са сключени едва 14 договора, половината от които са прекратени впоследствие. Ниският интерес от страна на допустимите кандидати се дължи основно на изискваното съфинансиране, като голяма част от специализираните предприятия и кооперации за хора с увреждания са бенефициенти по други оперативни програми и с получаваното безвъзмездно финансиране надхвърлят допустимия праг на държавна помощ от 200 000 евро в последните три години. В изпълнение на схемата са подкрепени 7 съществуващи предприятия в сферата на социалната икономика. С реализиране на тези проекти мерките обхващат служителите в специализираните предприятия и кооперациите за хора с увреждания, като в резултат през обучение са преминали всички лица, предвидени в седемте изпълнени проекта - общо 97 лица. Общият брой на лицата, започнали работа в сектора на социалната икономика достигна 27, като бе осигурена и последваща устойчивост на новоразкритите работни места.

Таблица 10 Цели, целеви групи, дейности и резултати по операция BG051PO001-5.1.05 „Съпричастност"

BG051PO001-5.1.05 „Съпричастност"	
	Обща цел: Целта на операцията е създаване на предпоставки за активно социално включване на хората с увреждания посредством популяризиране и реално приложение на политиките за равни възможности и социално включване. Специфични цели: В рамките на процедурата се създават или доразвиват съществуващи Центрове за подкрепа на хора с увреждания, чрез които да се: • създадат предпоставки за по-активно поведение и реализация на реалния пазар на труда на хора с увреждания; • повиши информираността на обществото за потребностите на хората с увреждания и възможностите на различните социални програми и общностните инициативи за установяване на равни възможности за тях и социалното им включване; • създадат предпоставки за постепенна промяна на нагласите на обществото с оглед приемането на хората с увреждания като пълноценна и дейна част от обществото; • повиши информираността на обществото относно превенцията, последиците и възможностите за лечение на социално значими заболявания, особено по отношение на уязвимите групи; • създадат модели за сътрудничество и партньорство на местно и регионално ниво, в процеса на интеграция на хората с увреждания;

[12] По данни на Окончателния доклад за изпълнение на ОП РЧР 2007 – 2013

• създадат предпоставки за електронно включване на лица с различни видове увреждания;

Хората с увреждания остават една от най-рисковите целеви групи за социално изключване от обществения живот и пазара на труда, независимо от регламентираните в българското законодателство анти-дискриминационни и насърчителни мерки при осигуряването на работни места и наемането на лица с намалена работоспособност. Една от причините за неблагоприятното състояние по отношение на социалното изключване на хората с увреждания е, че широката общественост и голяма част от работодателите не са достатъчно информирани за техните възможности, за потенциала и потребностите на работниците с увреждания. В тази връзка е необходимо да бъдат предприети действия за популяризиране на приемането на различията. Необходимо е да се работи с гражданите и в частност хората с увреждания и техните близки и съвместно да се очертават възможностите за успешна личностна и професионална реализация на хората с увреждания. Изключително важна предпоставка за успешното социално включване на хората със специфични потребности е промяна в нагласите на обществото спрямо тях. Все още те са доминирани от погрешни представи и се фокусират върху дефицитите, а не върху потенциала. Това обуславя необходимостта от създаване на центрове за подкрепа на хора с увреждания , в които ще се извършва целенасочена дейност за преодоляване на тези "субективни" бариери и за промяна на стереотипите в начина, по който се представят и възприемат увреждането и самите хора с увреждания. Много важно при този подход е хората с увреждания да имат възможността сами да се представят като носители на позитивни роли, като равнопоставени граждани в едно демократично общество. Повишаването на информираността в тази връзка е особено важно да протича паралелно с всички останали мерки, насочени към социалното включване на хората с увреждания, в това число и индивидуална работа с тях и тяхното близко обкръжение.

За целите на схемата се финансира създаване на Центрове за подкрепа на хора с увреждания и/или се разширява дейността на съществуващи такива.

В рамките на всеки център се финансират следните видове дейности:

• Информационни кампании за запознаване на обществеността с потребностите на хората с увреждания и за превенция на уврежданията;

• Дейности за работа със средата - изграждане на отношения с хората с увреждания, информационни кампании и популяризиране на проблемите, мерките за социално включване, възможностите на реализираните социални програми, мотивиране и привличане на работодатели, социални предприятия идр.;

• Консултиране, застъпничество, посредничество за реализиране на социални права на целевата група;

• Създаване на модели за сътрудничество на местно и регионално ниво между всички заинтересовани страни в процеса на интеграция на хората с увреждания;

• Проучвания и анализи за потребностите на хората с увреждания и сферите на интеграция, в резултат от които да бъдат направени конкретни предложения за повишаване на ефективността на мерките на местно и национално ниво;

• Проучвания и разработване на примерни модели за социално включване чрез подходящи социални услуги, трудова дейност, подходящо образование и обучение;

• Дейности за привличане на доброволци за подкрепа на хора с увреждания;

• Индивидуална работа с хората с увреждания и тяхното близко обкръжение. Изготвяне и осъществяване на индивидуални програми за социално включване на хора с увреждания, основани на личния потенциал за социално участие и активност;

• Оборудване на новосъздадени центрове;

• Разработване или придобиване на специализиран софтуер за целите на електронното включване на хората с увреждания;5

• Наемане на персонал в новосъздадените центрове.

- Хора с увреждания и техните семейства;
- Представители на различни общности;
- Заети в социални предприятия, специализирани предприятия и кооперации

	на хора с увреждания и др.
Планирани резултати	Повишена информираност на обществото за потребностите на хората с увреждания и установяване на равни възможности за тях и социалното им включване; Проведени кампании и създадени предпоставки за постепенна промяна в нагласите на обществото по отношение приемането на хората с увреждания като пълноценна и дейна част от обществото; Повишена информираност относно превенцията, последиците и възможностите за лечение на социално значими заболявания, особено по отношение на уязвимите групи; Създадени модели за сътрудничество и партньорство на местно и регионално ниво в процеса на интеграция на хората с увреждания; Подкрепено електронно включване на лица с различни видове увреждания; Създадени предпоставки за активно социално включване на хора с увреждания и техните семейства; Създадени и оборудвани центрове за подкрепа на хора с трайни увреждания.
Постигнати резултати[13]	Тази схема се реализира по всички области на интервенции от приоритетна ос 5. В хода на изпълнение на схемата, от одобрените 9 проектни предложения са сключени 8 договора за безвъзмездна финансова помощ. По време на периода на изпълнение на дейностите няма прекратен договор, като изпълнението на дейностите по проектите приключи през 2014 г. В резултат на изпълнението на проектните дейности са осъществени 35 информационни кампании, с което е преизпълнена целевата стойност от 15 кампании, а обхванатото чрез кампаниите население е 1 151 440 души, при заложени 940 хил. Създадени са 12 нови центъра за подкрепа на хора с увреждания и са подкрепени още 6 съществуващи такива.

Мерки за подкрепа на социалната икономика по ОП РЧР 2014-2020

Таблица 11 Цели, целеви групи, дейности и резултати по операция BG05M9OP001- 2.010 „РАЗВИТИЕ НА СОЦИАЛНОТО ПРЕДПРИЕМАЧЕСТВО"

BG05M9OP001- 2.010 „РАЗВИТИЕ НА СОЦИАЛНОТО ПРЕДПРИЕМАЧЕСТВО"	
Цели на операцията	Целта на процедурата е да се улесни достъпа до заетост и да се осигури подкрепа за социалното включване на уязвими групи чрез създаване на подходящи условия за тяхната професионална интеграция в сферата на социалната икономика. Процедурата надгражда реализираните дейности и постигнатите резултати по други проекти, програми и мерки, финансирани със средства от националния бюджет, Европейския съюз и други източници.
Проблеми, които се цели да се подпомогнат с интервенцията	Висок риск от бедност, социално изключване и лишения за специфични групи от населението; - Наличие на „гнезда" от бедност и социално изключване, регионални диспропорции на пазара на труда, ограничен достъп до услуги и възможности за заетост; - Ниска популярност и слабо признание на социалните предприятия като важен инструмент за намаляване на бедността и социалното изключване; - Насърчаването на социалното предприемачество е част от Националната концепция за социална икономика и Планът за действие по социална икономика 2014 – 2015 г., приети от МС, както и от Националната стратегия за намаляване на бедността и насърчаване на социалното включване 2020.
Планирани дейности за	Дейностите са насочени към осигуряване на подкрепа за създаване на нови и разширяване дейността на вече съществуващи социални предприятия,

[13] По данни на Окончателния доклад за изпълнение на ОП РЧР 2007 – 2013

[redacted]	специализирани предприятия и кооперации на хора с увреждания във връзка с осигуряване на заетост чрез: • Психологическо подпомагане и мотивиране на лица от уязвимите групи за включване в заетост; • Социална и професионална интеграция на представители на уязвимите групи в сектора на социалната икономика; • Предоставяне на обучения на лицата, за които е осигурена заетост в социалните предприятия, специализираните предприятия и кооперациите на хора с увреждания; • Осигуряване на наставник от работодателя за новонаети лица. Всеки наставник отговаря за минимум 1 и максимум 7 души – представители на целевата група. • Оборудване на новосъздадените работни места и в случай на необходимост, тяхното адаптиране за лица с увреждания; • Предоставяне на обучения за повишаване на управленските и бизнес умения за повишаване ефективността на управление на социалните предприятия, специализираните предприятия и кооперациите на хора с увреждания; • Подкрепа за осигуряване на заетост за период до 12 месеца; • Проучване на търсенето и възможностите за пазарна реализация на изработваните стоки и предоставяните услуги; • Социален маркетинг и популяризиране на социалната икономика и социалното предприемачество.
[redacted]	- Хора с увреждания - Лица в неравностойно положение на пазара на труда и други социално изключени лица - Представители на различни общности, заети в социалните предприятия, кооперации и специализирани предприятия за хора с увреждания; - Лица, заети в институции и организации, свързани със социалното предприемачество
[redacted]	В рамките на процедурата е заложено постигането на следните резултати: - Минимум 70 кооперативните предприятия и предприятията на социалната икономика, получили подкрепа - Минимум 35 подкрепени кооперативни предприятия и предприятия на социалната икономика, продължили дейността си 6 месеца след приключване на операцията ; - Минимум 480 неактивни или безработни участници , включени в сферата на социалната икономика; - Минимум 240 неактивни или безработни участници в заетост след приключване на операцията

Операция BG05M9OP001- 2.010 „РАЗВИТИЕ НА СОЦИАЛНОТО ПРЕДПРИЕМАЧЕСТВО" е все още в процес на изпълнение, поради което не може да се представи информация за постигнатите резултати.

Планираните ефекти в рамките на оценяваните мерки са описани в таблиците, касаещи отделните операции. При оценка на мерките изпълнителят ще проследи освен преките и непосредствени резултати от процедурите и приносът на интервенциите за развитието на социалната икономика. Ще бъде анализирано дали отправените препоръки от предходни анализи и оценки са били взети предвид при програмиране на мерките за програмен период 2014-2020. Ще бъде проследено дали изпълнените мерки , финансирани по ОПРЧР 2007-2013,

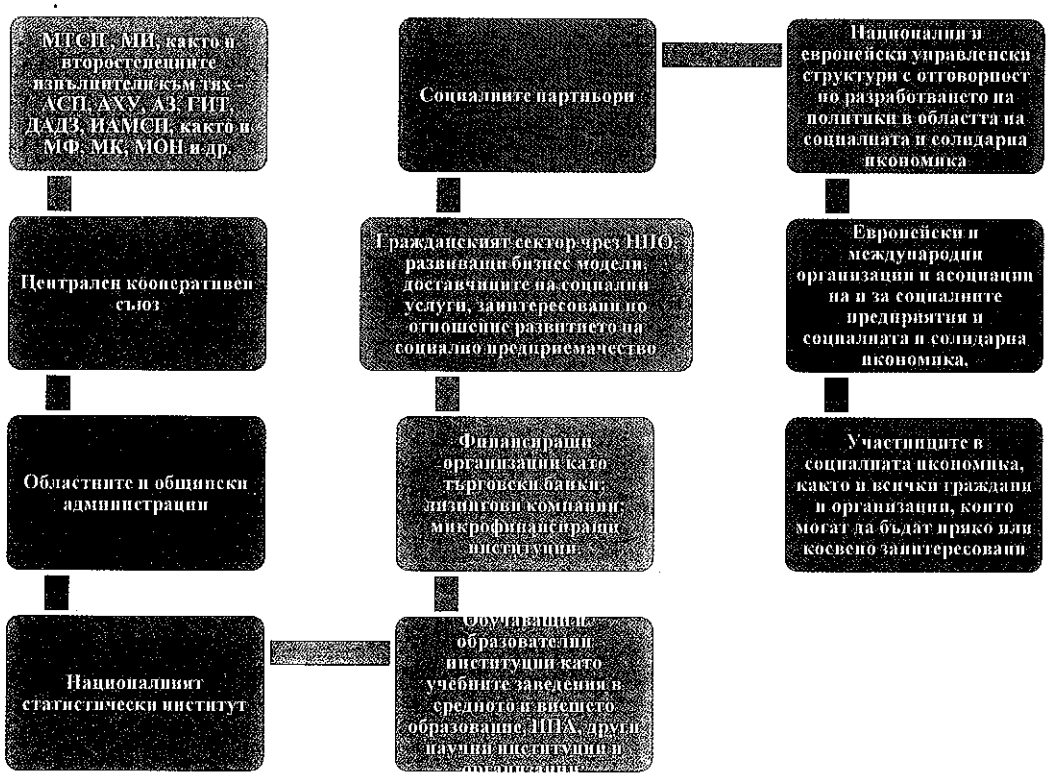
са допринесли за реализирания напредък в сектора на социалната икономика в България, а именно:

- Регламентиране на ниво закон на основните характеристики за определяне на социалните предприятия, вкл. Категоризиране;
- Улесняване на достъпа до финансиране за социалните предприятия при започването на дейността им, развитието и разширяването им чрез инвестиции в социалните инвестиционни фондове, които предоставят инструменти на собствения капитал и дългово финансиране;
- Повишаване на осведомеността в сферата на социалното предприемачество;
- Създаване на регистър на социалните предприятия.

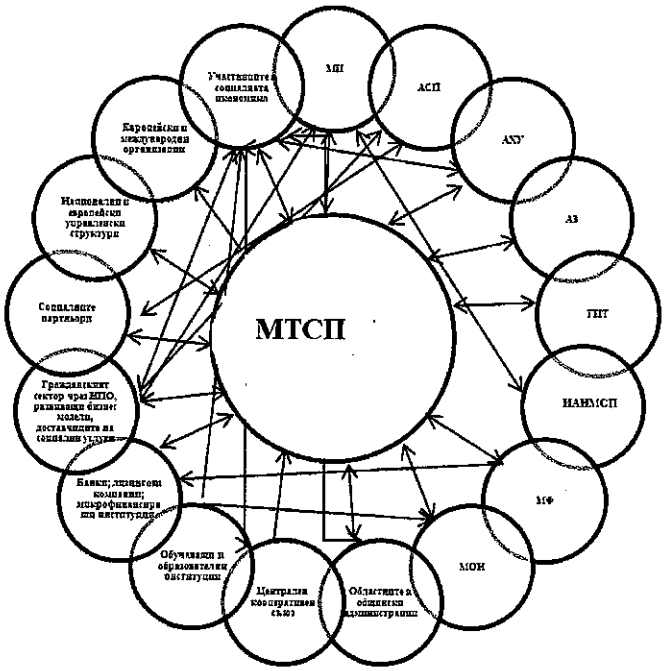
Натъпилите промени ще бъдат оценена в краткосрочен, средносрочен и дългосрочен план посредством методите за събиране и анализ на събраната информация, описани детайлно в изложението по долу. Възложителят е дефинирал конкретни оценителни въпроси, касаещи устойчивост в краткосрочен и дългосрочен план, описани в настоящия раздел на техническото ни предложениое.

При провеждане на интервютата, анкетните проучвания, проучването на случаи и кабинетното проучване ще бъдат идентифицирани и постигнатите непланирани ефекти от оценяваните мерки.

На етап подготовка на технческо предложение сме идентифицирали следните заинтересовани страни в процесите, подпомагани от оценяваните мерки:

Фиг. 2 Заинтересовани страни

Фиг. 3 Връзки между заинтересованите страни

2. Методология за извършване на оценката

В настоящия раздел сме направили описание на методите, които ще бъдат използвани в при изпълнение на обществената поръчка. Изборът на методи и инструменти е от съществено значение за набирането на информация и нейният анализ.

Оценките на въздействието (приноса) се извършват на основата на две основни концепции – оценка базирана на теорията и контрафактуална (counterfactual) оценка на въздействието. При първата група изследвания се изгражда теорията по отношение на дадена политика/програма/интервенция и се оценява доколко тя се провежда съгласно изградената теория, за да се оцени приносът на тази политика/програма/интервенция по отношение на наблюдаваните резултати (EVALSED, 2013b)[14]. При извършване на настоящата оценка ще използваме **подхода теория на промяната,** идентифициран като добра практика в **Насоките на Европейската комисия за оценка на социално- икономическото развитие EVALSED .** Оценката, базирана на теория на промяната, може да осигури информация за това защо нещата работят или не и при какви обстоятелства. Основният фокус не е „как биха били нещата без", а по-скоро теория на промяната ("осъществиха ли се нещата според очакванията, за да постигнат желаната промяна ").

Методът на т.нар. „теория на промяната" представя какво логически следва да бъде извършено, за да се постигнат очакваните цели. По-конкретна дефиниция за теория на промяната е дадена по-долу:

„Оценката базирана на теорията, е подход, при който се отделя внимание на теории на ръководители на политики и програми или други заинтересовани страни, т.е. сбор от предположения и хипотези - емпирично проверими - които са логически свързани помежду си. Тези теории могат да изразяват логиката на интервенция на политика, която включва: дейности; разпределяне (усвояване) на определени финансови ресурси (inputs) с цел да се постигнат планирани продукти (outputs); чрез продуктите се очаква да бъдат постигнати планираните резултати (results) по отношение на благосъстоянието и напредъка на хората.

[14] Насоки на Европейската комисия за оценка на социално-икономическото развитие EVALSED